

ЗМІСТ

Засідання двадцять п'яте, ранкове
(Вівторок, 9 квітня 2019 року)

Виступи уповноважених представників депутатських фракцій і груп	...3
Інформація про створення міжфракційних депутатських об'єднань:	
«На часі»	...13
«За наступного Президента України Зеленського»	...13
Розгляд проекту Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної»	...14

[Результати поіменної реєстрації](#)

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЕ

*Сесійний зал Верховної Ради України
9 квітня 2019 року, 10 година*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго ранку! Я прошу всіх зайти до залу і приготуватися до реєстрації (*Шум у залі*).

Будь ласка, займайте робочі місця.

Увімкніть систему «Рада».

У сесійному залі зареєструвався 341 народний депутат. Ранкове пленарне засідання Верховної Ради України оголошується відкритим.

Шановні колеги! Я хочу повідомити, що вчора українська делегація, фактично, завершила роботу на 140-й Асамблеї Міжпарламентського союзу, в якій взяли участь делегації зі 163 країн на чолі з 60 головами, спікерами парламентів різних країн. Загалом участь у цьому форумі взяли понад 2200 членів парламентів усього світу. Українська делегація, до складу якої входили Борис Тарасюк, Альона Шкрум, Олена Сотник, Леонід Ємець, яким я дякую за участь у цьому форумі, вперше запропонувала проект Резолюції щодо неприпустимості використання найманців як засобу підриву миру та прав людини, провела дуже інтенсивну роботу з учасниками форуму задля його прийняття. Я переконаний, завтра цю резолюцію буде прийнято.

Хочу сказати, що з високої трибуни Асамблеї Міжпарламентського союзу я розповів про злочини російських окупантів на окупованих територіях Криму та Донбасу, звернувся до російської делегації, яка була присутня в залі, особисто до голови Державної Думи, із закликом забрати свої окупаційні війська з території України і перестати вбивати українських громадян. Я переконаний, це ще одна перемога України на дипломатичному фронті.

Також хочу повідомити, що днями поширилася інформація, що судом було прийнято рішення про нібито скасування українського закону, який стосується приведення у відповідність назви українських

церков. Хочу наголосити, що рішення окружного суду не є остаточним, воно буде оскаржено мною згідно з законом в апеляційній інстанції, а якщо треба, і в касаційній. Парафії Московського патріархату повинні законно і чесно називатися – «Російська православна церква в Україні» і не ховатися під назвою «Українська православна церква». Українська православна церква в Україні одна. Українці не вірять кремлівським маніпуляціям, реванш не пройде. Закон залишається в силі, і надалі продовжується активний перехід громад до Української православної церкви.

Колеги, нагадую, сьогодні, у вівторок, ми маємо 30 хвилин для оголошень, заяв, повідомлень, пропозицій від депутатських фракцій і груп.

Отже, прошу записатися на виступи.

До речі, хочу подякувати і пані Заружко з Радикальної партії, яка також брала участь у роботі Асамблеї Міжпарламентського союзу, за активну дієву роботу. Більшість наших делегатів обрані до керівних органів асамблеї.

Від «Народного фронту» виступає голова фракції «Народний фронт» Максим Бурбак.

БУРБАК М.Ю., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України у справах ветеранів та осіб з інвалідністю (одномандатний виборчий округ № 204, Чернівецька область, політична партія «Народний фронт»). Шановні колеги! Світове співтовариство визнало, що голосування 31 березня пройшло без істотних порушень. Чесні вибори – це привілей, яким можуть похизуватися далеко не всі пострадянські держави. Але українці постійно відстоюють право на вільний вибір. За це боролися майдани, за це триває боротьба на фронті. Росія пішла війною на Україну, щоб позбавити нас можливості самостійно обирати. Але на відміну від Росії в Україні діє реальне народовладдя, у нас є змагальність кандидатів, змагання ідей і програм. Після Революції Гідності ми забезпечили вже четверте демократичне волевиявлення.

Хочу окремо відзначити провідну роль Міністерства внутрішніх справ у забезпеченості законності і порядку під час виборчого процесу. У цьому велика персональна заслуга міністра Арсена Авакова. Ми відстоюємо європейські цінності і рухаємося до вільного світу.

Ми мусимо продовжити зміни, які були започатковані у 2014 році урядом Арсенія Яценюка. Наша мета – держава з найвищими стандартами свободи, безпеки і справедливості.

Для втілення реформ важливо, щоб новообраний Президент мав безумовну легітимність, якого визнає український народ, поважає армія, поважає світ. Незалежно від результатів виборів Президента України позиція «Народного фронту» незмінна: ми ніколи не приймемо розвороту з курсу на вступ до ЄС і НАТО, з курсу на державний статус української мови. «Народний фронт» не прийме капітулянтських угод з Путіним, у тому числі у вигляді федералізації, відмови України від Криму чи амністії для терористів. Остаточне рішення щодо будь-яких мирних угод з Росією прийматиме лише Верховна Рада України. Це вимога Конституції. Жоден Президент не диктуватиме парламенту України свою волю. «Народний фронт» ніколи не прийме узурпації влади однією особою. Це наші незмінні червоні лінії протягом багатьох років, які ми нікому не дозволимо перейти. Не забувайте, що реальна війна проти України триває, концентрація російських військ на нашому кордоні залишається високою, ворог чекає нашої дестабілізації. «Народний фронт» не допустить цього і боротиметься за Україну до цілковитої перемоги.

Саме тому ми вимагаємо від кандидатів і політичних сил відповідальності і державницьких позицій, серйозності і змістовної дискусії. Не плутайте вибори Президента держави з розвагами і змаганнями на ринку.

Ми також звертаємося до колег народних депутатів: ваше робоче місце тут, у парламенті, і парламентська передвиборча кампанія ще не почалася. Тому повертайтеся і долучайтеся до роботи, не відволікайтеся на популізм.

У ці дні парламент розглядає важливий законопроект про мову, норми якого відповідають нормам і стандартам, які прийняті в демократичних країнах, і є надзвичайно важливим в умовах гібридної агресії. Захист і утвердження української мови – це пріоритетне питання національної безпеки. «Народний фронт» однозначно підтримує прийняття проекту Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і закликає до цього колег з інших фракцій (*Оплески*).

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від «Опозиційного блоку» виступає Новинський. Будь ласка.

НОВИНСЬКИЙ В.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Шановні українці! Шановні колеги! Те, що Верховна Рада сьогодні вперто продовжує розгляд дискримінаційного за своєю суттю мовного законопроекту, показує, що прибічники Петра Порошенка так і не зрозуміли, чому на виборах 31 березня лише 16 відсотків українців підтримали політичний курс чинного Президента. Вибори стали вироком системі, за якою політики, не маючи змоги і сміливості закінчити війну, справитися з кризовими явищами в економіці, соціальній сфері, толеруючи корупцію, беззаконня, намагаються повернути дискусію в русло гуманітарних проблем.

Мова, церква, історія – все це лише ширма, якою Петро Порошенко прикриває власну бездіяльність і корумпованість свого оточення. Простіше говорити про європейське майбутнє, ніж відповідати про злиденну сучасність. Можна влаштовувати урочистості з приводу томосу і на деякий час забути про розбиті дороги, зупинені заводи, зубожіння українців. Як наслідок, така політика потерпіла цілковите фіаско, і сьогодні лише чудо може врятувати Петра Порошенка в другому турі.

Але констатуємо, у стінах парламенту продовжується імітація бурхливої політичної діяльності, замість розв'язання гострих проблем. Усі ці ігри в політику були б можливі, якби питання, що виносяться на розгляд Верховної Ради, не розколювали суспільство. Це і мовний законопроект, розгляд якого триває, і намагання втрутитися в церковне життя, і нав'язування громадянам концепції історії. Усе це призводить до поділу суспільства на правильних і неправильних.

Перший тур виборів став реальним вироком. Досить експериментів у гуманітарній сфері. Візьміться краще за реальну роботу, виведіть країну з кризи.

Фракція «Опозиційний блок» зареєструвала чималу кількість проектів законів і постанов, які потребують негайного розгляду, оскільки містять надзвичайно важливі моменти з точки зору функціонування економіки та соціальної сфери. Натомість усі ці законопроекти покладені в довгий ящик, хоча могли б суттєво позитивно вплинути на ситуацію в країні.

Ми вважаємо, треба прийняти в другому читанні Виборчий кодекс України, щоби парламентські вибори восени цього року пройшли за новою прозорою виборчою системою. Нагальною необхідністю є прийняття законодавства з регулювання тарифів на комунальні послуги для населення. Також необхідно забезпечити прийняття законів, що лежать в основі виконання Україною зобов'язань у рамках Мінських домовленостей. Саме ці питання, на думку більшості наших виборців, є найбільш актуальними, а не мовний законопроект, який, фактично, на кілька тижнів паралізував роботу Верховної Ради.

Тому від імені фракції «Опозиційний блок» закликаю припинити розгляд мовного законопроектів і повернутися до розгляду тих питань, які, дійсно, хвилюють суспільство. Сьогодні маємо показати: піклуємося ми про народ, про наших виборців чи про збанкрутілого політика, який хоче всіма силами втриматися в президентському кріслі, в тому числі за рахунок розколу суспільства за мовними і конфесійними ознаками.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Від «Блоку Петра Порошенка» виступає голова фракції Артур Герасимов. Будь ласка.

ГЕРАСИМОВ А.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Шановний пане Голово! Шановні колеги! Шановні українці! 7 квітня ЦВК оприлюднила остаточні результати першого туру виборів Президента. Насамперед хочу подякувати громадянам, котрі віддали свої голоси за Петра Порошенка і його чіткий план перетворення України в заможну і сильну європейську державу. Особлива подяка українським воїнам. Саме ваш щоденний захист є запорукою зміцнення демократичних свобод українців у власній незалежній державі.

Високий рівень організації прозорого та чесного волевиявлення громадян визнали всі західні спостерігачі та міжнародні інституції. Позитивно оцінили підготовку і проведення виборів спостерігачі від ОБСЄ, ПАРЕ, Парламентської асамблеї НАТО, послы «Великої сімки» та десятки авторитетних західних політиків і експертів.

Нагадаю, що головним гарантом проведення прозорих цього-річних виборів є саме Президент Петро Порошенко. А пам'ятаєте, як протягом минулого року наші опоненти залякували суспільство, мовляв, ці вибори будуть масштабно сфальсифіковані? Але реальна оцінка незалежних міжнародних експертів довела зворотнє: перший тур виборів став найдемократичнішим за часи нашої незалежності. Це наглядний приклад для українців, як картинка на телебаченні може кардинально відрізнятись від реальності.

Попереду доленосний другий тур. Тут уже не йдеться про прізвища, а визначається подальший шлях розвитку України. Погляньте на ейфорію російських пропагандистів та кремлівських політиків. Усі вони мріють про слабого Президента України для послаблення нашої країни як на міжнародній арені, так і в політичному та економічному планах всередині країни.

Учора українська громадськість була здивована відмовою кандидата Володимира Зеленського здати тести на наркотики міжнародним антидопінговим організаціям. Нагадую, це була ініціатива саме пана Зеленського, щоб кандидати пройшли тести на наркотичну залежність. Але, як вже показав досвід, це його звична поведінка: робити голосні заяви, ставити категоричні вимоги, які сам навіть не думає виконувати. Вимагати незалежної експертизи, а замість того проводити театралізовану здачу крові в лабораторії свого приятеля, де відбір крові здійснює актор власного серіалу. Іншими словами, людина живе у віртуальному світі телевізійної картинки. Здається, вже навіть його виборцям важко пояснювати логіку такої поведінки. Відмова від тестів в організаціях з всесвітньою репутацією породжує ще більше підозр. Уявіть масштаб загроз для України, якщо в час війни відповідати за дипломатичний фронт, національну безпеку та оборону буде людина із наркотичною залежністю.

Подібна непослідовність і нелогічність від кандидата Зеленського простежується і в питаннях дебатів, проведення яких вимагає майже 80 відсотків громадян України. Суспільство має отримати відповіді на ключові питання по суті. Але Володимир Олександрович шукає будь-які причини, аби тільки не вийти на прямі відкриті дебати. Петро Порошенко відповів просто: «Стадіон, то стадіон». І логічно, що дата проведення дебатів на НСК «Олімпійський» може бути саме 14 квітня, бо це останні вихідні перед днем голосування другого туру. А офіційні

дебати відповідно до чинного законодавства мають проходити 19 квітня і лише у студії суспільного мовника. Петро Порошенко готовий до дебатів і 14 квітня на стадіоні, і 19 квітня на організованому суспільним мовником майданчику. Єдиним питанням залишається, чи готовий сам Володимир Зеленський виконувати свої власні вимоги.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Від Радикальної партії виступає Олег Валерійович Ляшко.

ЛЯШКО О.В., член Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, Радикальна партія Олега Ляшка). Радикальна партія. Насамперед я хочу подякувати всім нашим виборцям, понад мільйону українців, які проголосували за мою кандидатуру під час президентських виборів. Дорогі люди, дорогі українці, дорогі однодумці, я вам дякую! Я і моя команда не підведемо вас, можете нам вірити. Боротьба не закінчується. Прем'єр-міністр Великої Британії Вінстон Черчилль казав: «Що таке перемога? Це з оптимізмом рухатися від поразки до поразки. Якщо ти не відчуєш смаку поразки, ти ніколи не зрозумієш, що таке перемога». Наші перемоги, українці, попереду. Ми йдемо до перемоги не для того, щоб над вами жартувати, знущатися чи вас грабувати, як сьогодні це робиться, а для того, щоб навести порядок в країні. Це ключове, що сьогодні треба.

Подивіться, у що перетворилися президентські вибори. Цирк! Кандидати, які претендують на те, щоб керувати 45-мільйонною країною, змагаються не програмами, не ідеями, як розвивати країну, а аналізами. Ви мені скажіть, яка різниця людям, які сидять без роботи, без зарплати, в яких діти не мають заробітку, в яких пустий холодильник, які стоять на базарах і не можуть заробити 3 копійки, які аналізи в тих кандидатів? Вони хочуть від Президента, від влади одного – сильна економіка, сильна країна, робочі місця, достойні зарплати, достойний рівень життя. А що натомість отримують? Цирк, профанацію. І потім ми дивуємося, чому молодь виїжджає за кордон, чому ми так живемо, чому люди не бачать перспективи. Тому що «измельчали» ці кандидати, тому що це політичні пігмеї, які змагатися можуть лише аналізами.

Саме тому ні я, ні наша команда не підтримуємо жодного із тих кандидатів, хто є сьогодні. Ми пропонуємо альтернативу – шлях розвитку країни: відновлення економіки, наведення порядку в країні, наведення порядку у владі, дисципліна, відповідальність влади перед громадянами. Цілий пакет законопроектів зареєструвала наша команда, які спрямовані на розвиток економіки, збільшення добробуту українців, збільшення зарплат, відновлення виробництва, відновлення поваги до людей праці. Хто не був би Президентом, ми не дамо йому почивати на лаврах, не дамо дрімати, грабувати українців. Ми будемо жорстко контролювати владу, парламентську більшість. Наша команда вимагає першочергового прийняття законопроектів щодо збільшення людям зарплат, наведення порядку з тарифами, щоб припинити грабувати людей, реальної енергонезалежності країни, модернізації, відновлення виробництва. Силу країні треба повернути через розвиток економіки. Має бути сильна дипломатія, сильна армія і сильний український народ, а не та порнографія, яку сьогодні людям впарюють. Це не наше майбутнє. Нехай вони це майбутнє заберуть собі. Українцям треба інше майбутнє: сильна країна, сильна економіка, добробут кожної української родини, зарплата і достойна робота для кожного українця. Ось таке майбутнє пропонуємо я і наша команда. І ми це зробимо! Боротьба продовжується, наші нові перемоги попереду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Принагідно хочу привітати народного депутата Альону Кошелеву з народженням донечки. Вітаю вас (*Оплески*). Щастя вашій донечці.

Від «Самопоміч» виступає голова фракції Олег Березюк. Будь ласка.

БЕРЕЗЮК О.Р., член Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Ну, щоб, здавалося, слова? Слово – це сила, яка піднімає людей, народ, нації на боротьбу і захист своїх інтересів, і слово – це ширма, слово в устах фарисеїв – це брехня, яка веде до руйнації. Але сила української нації,

українських людей у тому, що вони розрізняють ці слова. І результати першого туру виборів є оцінкою фарисейській владі, яка красивими святими словами прикриває свою бездіяльність, а точніше, злочинну діяльність стосовно української людини. І люди це побачили.

Більше того, вони, поставивши найнегативнішу оцінку владі, сказали їй «геть». І що почалося? Мишача метушня, паніка, як далі обдурювати, готові падати на коліна, клястися, знову розбивати чоло і казати: дайте ще останній раз. Я вірю в силу українського народу, переконаний, він зробить свою вільну волю, яка переможе. Але поки це фарисейство твориться, країною шириться абсолютне беззаконня. Тисячі людей місяцями без електрики і газу через свавілля монополій газу, електрики, енергетики, які прикриваються найвищою посадовою особою держави. Це знущання над людьми.

Більше того, країною шириться переслідування тих, хто бореться за ресурси власних громад, за їх територію, за їх землю. Чи стає на захист цих людей будь-який правоохоронний орган? Ні. Це відбувається в Чорноморську Одеської області, де головний лікар стала на захист своєї лікарні, щоб захистити якісні і чесні тендери, в Кам'янка-Бузькому районі Львівської області, на Франківщині, в Коломиї. Людей переслідують за правду і боротьбу за своє.

Що, крім слів, ми можемо зробити? Треба всього-на-всього прийняти два законопроекти: про Президента України, де чітко прописати, що може робити ця всесильна людина, яка сьогодні над законом, поза законом, і які відповідальності вона несе поза її прізвищем, у тому числі імпічмент, і про вибори народних депутатів за відкритими списками, щоб люди мали шанс обирати тих, хто не словом, а своїми справами і відданістю береже людину в державі Україна.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Від фракції «Батьківщина» виступає Іван Крулько. Будь ласка.

КРУЛЬКО І.І., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Насамперед від імені фракції «Батьківщина», від імені команди Юлії Тимошенко я хочу висловити вдячність 2,5 мільйона українських громадян, які 31 березня на

виборах Президента України проголосували за Юлію Тимошенко і підтримали «Новий курс України», який вона висунула під час своєї передвиборчої кампанії. Безумовно, цих голосів не вистачило для перемоги, але це дуже добра основа для того, щоби продовжувати боротьбу в ім'я України, щоби довести, що ми здатні на ті зміни, яких потребує сьогодні наша держава. І я хочу дуже чітко сказати від імені фракції «Батьківщина», що «Новий курс України» – це не передвиборче гасло, а дуже серйозний документ, який доведеться реалізовувати на практиці парламенту цього скликання, а також наступному після парламентських виборів.

Водночас настають дуже непрості часи для України. Вибори Президента 31 березня продемонстрували, що за двох кандидатів, які потрапили до другого туру, проголосувало менше 50 відсотків громадян України. Більшість українців проти обох кандидатів, і це є головний підсумок цих виборів. Тому, безумовно, нам потрібно буде пройти цей дуже непростий шлях, розуміючи всі ті виклики, які сьогодні стоять перед нашою державою.

Стосовно кандидатів сьогодні хочеться сказати єдине: припиніть міряться аналізами, не перетворюйте вибори на фарс. Тому що війна на сході триває, українські люди як були бідними, так і є, в Україні розв'язання нагальних проблем підміняють аналізами. Ось підсумок, який ми сьогодні бачимо.

Враховуючи те, що в найскладніші і найдраматичніші часи основою і консолідацією для української державності завжди залишався парламент, звертаюся до всієї Верховної Ради з пропозицією до другого туру президентських виборів прийняти ряд законодавчих ініціатив, на яких наполягає фракція «Батьківщина», а саме: законопроект про тимчасові слідчі комісії, норми якого посилять контроль парламенту, встановлять механізми притягнення Президента до відповідальності; законопроект про імпічмент Президенту, щоб кожен Президент розумів, що його можуть притягнути до відповідальності за вчинення злочину; законопроект про пропорційну виборчу систему за відкритими списками, щоб прибрати корупційну мажоритарку; ключовий законопроект щодо зняття недоторканності з Президента, суддів, народних депутатів України, тому що всі мають бути вільними і рівними перед законом. Фракція «Батьківщина» вважає, що саме цей парламент зобов'язаний прийняти ці законопроекти і, врешті-решт,

поставити всіх чиновників незалежно від того, чи це депутат, чи Президент, в рівні умови з українським народом.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Від фракції «Партія «Відродження» виступає Віктор Васильович Бондар. Будь ласка.

БОНДАР В.В., член Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України (одномандатний виборчий округ № 191, Хмельницька область, самовисуванець). Дякую. Шановний Андрію Володимировичу! Шановні колеги! Дійсно, підсумки виборів показують, що народ України не те, що не довіряє владі, а розчарований як у владі, так і в усіх можновладцях, які сьогодні керують країною. 84 відсотки недовіри людей – це надзвичайно високий показник, і кожен, хто сьогодні керує країною, мав би задуматися, до чого довели країну за п'ять років.

Що можна порадити, бо звертатися, говорити щось важко, ви все одно не чуєте. Якщо ви говорите, що почули людей, почули, що вони хочуть, то візьміть і за ці два тижні зупиніть імітацію діяльності, яка відбувалася останніх три-чотири роки, зробіть декілька конкретних кроків, щоб люди вам повірили, що ви, дійсно, щось хочете змінити.

Є проект постанови про скасування грабіжницьких тарифів. Давайте за нього проголосуємо. Не будемо займатися тут демагогією і затягуванням бездіяльності Верховної Ради на цілий місяць, як ви зробили перед президентськими виборами, а приймемо цей проект постанови і покажемо людям, що ви дійсно хочете щось змінити. Борги населення за комунальні послуги становлять вже 70 мільярдів, за останні місяці – зросли ще на 30 мільярдів гривень, до кінця року – будуть понад 120-140 мільярдів гривень. Ви що, не розумієте, про що йдеться?

Якщо ви хочете показати, що щось змінюєте, давайте заслухаємо доповідь кожного міністра, що зроблено за три місяці. Якщо ми всі вважаємо, що він загрався, не має ніякої професійної здатності, тут, у залі, можемо за тиждень звільнити більшу частину цього уряду і призначити професійних людей. Якщо ви дійсно хочете змін, поставте на голосування законопроекти: про імпічмент Президенту, про

тимчасові слідчі комісії, про зняття недоторканності з Президента, народних депутатів, усіх чиновників в Україні, хто до цього має відношення, про повне перезавантаження системи правоохоронних органів. Ось це були б дієві дії за ці два тижні, щоб люди вам повірили, що ви дійсно щось хочете змінити. І я можу продовжити перелік, ще мінімум десять законопроектів, які треба прийняти, щоб відродити промисловість, транспорт, енергетику. Ось такі дії дали б людям зрозуміти, що ви про них думаєте. Натомість ви займаєтеся тим, що заповнили екрани телеканалів, поскуповували соціологів, через них нав'язали громадськості і людям думку, що є тільки два кандидати, а тепер ми через вас обираємо незрозуміло кого.

Не треба розказувати, що ви щось зміните в наступні п'ять років. Президенте, правляча коаліціє, хочете змінювати, вносьте новий порядок денний, і за два тижні покажіть свою роботу. І тоді люди, можливо, вам ще повірять. А поки не віримо, бо зараз ви імітуєте діяльність парламенту.

Дякуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Отже, виступи від фракцій і груп завершені.

Колеги, до президії надійшли два повідомлення, які я зараз зачитаю.

Відповідно до статті 60¹ Регламенту Верховної Ради України повідомляю про створення у Верховній Раді України восьмого скликання міжфракційного депутатського об'єднання «На часі», головою якого обрано народного депутата України Сотник Олену Сергіївну. До складу міжфракційного депутатського об'єднання увійшли 12 народних депутатів із різних фракцій.

Відповідно до статті 60¹ Регламенту Верховної Ради України повідомляю про створення у Верховній Раді України восьмого скликання міжфракційного депутатського об'єднання «За наступного Президента України Зеленського», головою якого обрано народного депутата України Купрія Віталія Миколайовича. На жаль, до складу об'єднання увійшов один народний депутат. І я звертаюся до Віталія

Миколайовича: якщо, окрім вас, є ще депутати, які увійшли до складу цього міжфракційного депутатського об'єднання, прошу подати список, щоб я публічно його оголосив.

Шановні колеги! Ми продовжуємо розгляд проекту Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» ([№ 5670-д](#)). До президії надійшли листи від народних депутатів Німченка і Папієва щодо поправок, на розгляді яких вони наполягають. Під час розгляду поправок ми даватимемо вам можливість відстоювати свою позицію щодо них. Але загалом я закликаю не затягувати процесу.

На трибуну запрошується голова Комітету з питань культури і духовності Княжицький Микола Леонідович.

Нагадую, ми зупинилися на розгляді поправки 1218 народного депутата Німченка.

Народний депутате Німченко, ви наполягаєте? Ні.

Поправка 1219 народного депутата Бойко. Наполягаєте?

Увімкніть мікрофон Бойко.

БОЙКО О.П., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»). Шановні колеги! У поправці 1219 пропонується виключити частину другу статті 45, а саме: «Іспит на рівень володіння українською мовою організовує і проводить Національна комісія зі стандартів державної мови».

Нагадую, що відповідно до частини першої статті 64 Закону «Про освіту» такі повноваження є в центрального виконавчого органу, який займається питаннями освіти, – Міністерства освіти і науки. Це тавтологія функцій. Прошу поставити на голосування.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Шановні колеги! Прошу визначатися щодо поправки 1219 шановної пані Бойко.

«За» – 41.

Рішення не прийнято.

Поправка 1221 народного депутата Німченка. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Пані Ірино, я вам вдячний за надання слова щодо поправки 1221. У мене запитання до доповідача. Скажіть, будь ласка, в якій країні є аналог проведення іспиту для народу на предмет знання рідної мови?

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, відповідь голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л., голова Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»). Іспити на знання рідної мови проводяться в усіх країнах, де люди люблять рідну мову, вчать її в школах, університетах.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1221.

«За» – 27.

Рішення не прийнято.

Поправка 1223 народного депутата Подоляк. Поправку комітет врахував, але народний депутат Папієв вимагає слова.

Пане Папієв, будь ласка, вам слово.

ПАПІЄВ М.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Ми знову розглядаємо законопроект, який серед людей називають дуже просто – закон про заборону російської мови і мов національних меншин.

Стосовно поправки 1223. Я прошу поставити цю поправку на підтвердження. А в додаток хочу привернути увагу наших громадян до такого факту. Сьогодні, о 13 годині за європейським часом, у Страсбурзі, у Парламентській асамблеї Ради Європи, відбудеться круглий стіл за участі спільнот національних меншин України, в тому числі Румунської спільноти українців та Угорської спільноти українців, де буде чітко і ясно доведено до європейських інститутів, що цей законопроект порушує Конституцію України, конституційні права громадян України на право використання своєї рідної мови.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Авторе поправки 1223, вам надати слово?

Шановний пане Папієв, автор поправки 1223 хоче висловитися. Будь ласка.

ПОДОЛЯК І.І., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (одномандатний виборчий округ № 116, Львівська область, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»)*. Прошу поставити поправку 1223 на врахування її в повному обсязі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, голово комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановні друзі! Ще раз нагадую, що це законопроект про захист української мови в країні, яка називається Україна, в країні українського народу. Його норми жодним чином не принижують ані інші народи, ані інші мови. Кожен, хто виступає проти цього законопроекту, виступає проти кожного українця, який живе в нашій країні.

Сама поправка 1223 є технічною. Пропонується слова «підбором завдань» замінити словами «єдиними критеріями оцінювання результатів». Прошу поставити цю поправку, як сказала колега Подоляк, для врахування її в повному обсязі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Колеги, прошу визначатися. Комітет цю поправку врахував, і просить нас проголосувати «за».

«За» – 58.

Рішення не прийнято.

Поправка 1224. Народний депутат Німченко, вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Пропонується проводити сертифікацію на предмет знання української мови, в тому числі шляхом проведення іспитів. Я хочу сказати, що відносно свого народу це пробує робити лише Україна. Я хотів би, щоб доповідач не займався цією тріскотною патріотизму. Треба вести мову чітко стосовно виконання статті 10 Конституції України, якою передбачається використання мови.

Звертаю увагу, що іспити складають і в тій самій Польщі, але ті, хто приїхав із-за кордону працювати в державних органах влади, та ті поляки, які працюють за кордоном і повинні...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Прошу визначатися щодо поправки 1224. Нагадую, поправку комітет відхилив.

«За» – 17.

Рішення не прийнято.

Поправку 1225 народного депутата Скрипника комітет врахував, але Папієв вимагає слова.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Знову хочу привернути вашу увагу до цього, безсумнівно, антинародного законопроекту, яким принижуються громадяни України, які хочуть розмовляти рідною мовою, відносять себе до представників національних меншин, які відповідно до європейського законодавства мають бути захищені.

Нагадую, сьогодні о 13 годині, в Страсбурзі, на засіданні Парламентської асамблеї Ради Європи виступатиме наш колега народний депутат України Василь Брензович, член фракції БПП, Ауріка Божеску, секретар міжрегіонального об'єднання «Румунська спільнота України», які чітко і ясно донесуть до європейської спільноти те, що цей законопроект грубо порушує конституційні права громадян

України, які відносять себе до національних меншин, забороняє використання російської, румунської, угорської, кримськотатарської мов та багатьох інших мов. Те, що в назві...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Слово надається автору поправки 1225 народному депутату Скрипнику. Будь ласка.

СКРИПНИК О.О., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Добрий день! Прошу підтримати врахування поправки в повному обсязі.

Веде засідання заступник Голови Верховної Ради України
СИРОЇД О.І.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1225.
«За» – 53.

Рішення не прийнято.

Поправка 1226. Народний депутат не наполягає.

Поправка 1227. Народний депутат Німченко наполягає. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я ще раз акцентую вашу увагу на тому, що в цьому законопроекті йдеться, по суті, про латентне знущення з нації, з наших людей. Хто надавав право створювати комісію, влаштовувати іспити, навіть за участі правоохоронних органів, людині, яка розмовляє материнською мовою? Хіба це не ганебно для нашої держави?

Я хочу запитати: коли ми ведемо мову про іспити, забезпечення стандартів, хто визначить ці стандарти, критерії для України за наявності буферної території, де проживає 130 національностей?

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, голово комітету, вам слово.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Поправкою колег Німченка і Шуфрича передбачається виключення положення про те, що завдання для іспиту для іноземців, для людей, які не вчили в школі української мови, розробляє нацкомісія. Якщо цю поправку врахувати, то завдання розроблятиме будь-хто, і в результаті жоден іноземець, який хоче обіймати посаду в Україні, не зможе скласти іспиту, народиться корупція. Таким чином колега Німченко тут відверто працює з тими представниками, які не знають української мови. Але ті, які володіють нею, можуть скласти іспит і абсолютно спокійно займати відповідні посади в Україні.

Хочу попросити народних депутатів, які тут виступають із закликами щодо розпалювання міжнаціональної ворожнечі, згадуючи національні меншини, припинити це робити, оскільки ми толеруємо і поважаємо всі права представників національних меншин. Законопроект спрямований на захист прав українців у своїй країні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1227.

«За» – 21.

Рішення не прийнято.

Поправка 1228. Народний депутат Олена Бойко. Прошу.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! У поправці пропонується виключити частину п'яту статті 45, якою завдання для іспиту на рівень володіння українською мовою розробляє Національна комісія зі стандартів державної мови.

Відповідно до частини третьої статті 48 Закону України «Про освіту» порядок, види та форми проведення моніторингу якості освіти затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки. Тобто такі функції вже визначені Законом «Про освіту». Прошу поставити на голосування.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1228.

«За» – 16.

Рішення не прийнято.

Поправка 1229. Народний депутат Скрипник не наполягає.

Поправка 1230. Народний депутат Подоляк наполягає. Прошу.

ПОДОЛЯК І.І. Шановні колеги! Як на мене, дуже важливо зараз сказати в контексті, зокрема цієї поправки, а також наступних, що те, що ми чули, продовжуємо чути сьогодні в залі Верховної Ради України щодо цього законопроекту, не можна назвати нічим іншим, як зрадою українського народу «Опозиційним блоком». Кожне слово, яке злітає з уст представників «Опозиційного блоку», є відвертою брехнею і не має жодного стосунку до цього законопроекту. Вони навмишно розпалюють міжнаціональну непримиренність, вводять в оману міжнародних партнерів. Норми цього законопроекту інтегрують українське суспільство. Прошу підтримати врахування поправки в повному обсязі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1230.

«За» – 53.

Рішення не прийнято.

Поправка 1231. Народний депутат Папієв наполягає. Прошу.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні громадяни України, які зараз дивляться по телевізору пленарне засідання! Хочу привернути вашу увагу до того, що цей законопроект абсолютно цинічний, бо якщо назва говорить про розвиток української мови, то по суті ним забороняються російська, румунська, угорська, кримськотатарська мови та мови національних меншин в Україні.

А тим, хто сьогодні розказує, чи правильно діють і вчиняють «Опозиційний блок», «Опозиційна платформа – За життя» та інші, хочу сказати: подивіться результати першого туру голосування. Вам громадяни України на місцях показали, що вони не хочуть бачити вас і ці закони. До речі, в тих місцевостях, де компактно проживають національні меншини, ви маєте нуль відсотків. Оце вам головна оцінка від українського народу.

Прошу поставити цю поправку на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо врахування поправки в повному обсязі.

«За» – 29.

Рішення не прийнято.

Поправка 1232. Народний депутат Німченко.
Увімкніть мікрофон народного депутата Шуфрича.

ШУФРИЧ Н.І., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Дякую. Шановна головуєча! Шановні колеги! Ми пропонуємо виключити абзац другий частини шостої статті 45. Це принципова позиція.

Ви знаєте, я завжди виступав проти подвійних стандартів. Коли Комісар Ради Європи з прав людини Дуня Міятович приїхала до Москви, щоб перевірити стан, в якому знаходяться наші моряки, ми говоримо, що це за Україну, а коли вона каже, щоб ми припинили розгляд цього законопроекту, повернулися до нього після президентських виборів, ми ігноруємо. Я вважаю, законопроект, який сьогодні розколює наше суспільство, має бути розглянутий і прийнятий після президентських виборів і відповідати статті 10 Конституції. Відмовка про те, що ми потім приймемо окремих закон про національні меншини, суперечить баченню...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначитися щодо поправки 1232.
«За» – 13.

Рішення не прийнято.

Поправка 1233. Скрипник не наполягає. Дякую (*Шум у залі*).

Народний депутат Папієв. Будь ласка.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Ми дуже вдячні громадянам України, нашим виборцям, які під час голосування в першому турі чітко і ясно дали оцінку діючій владі і законопроекту, який вона генерує. Виникає абсолютно логічне запитання: а де коаліція у Верховній Раді України? Думаю, до цього питання треба буде повернутися найближчим часом.

Шановні колеги! Звертаюся до тих колег, хто говорить про цей законопроект, не читаючи його: подивіться уважно, нормами даного законопроекту встановлюється не інакше, як мовний неофашизм в Україні. Дочекайтеся, будь ласка, оцінки Парламентської асамблеї Ради Європи. Саме сьогодні, о 13 годині, в Страсбурзі, стосовно антиконституційних, антиєвропейських норм цього законопроекту буде

проведений круглий стіл за участі наших колег, які чітко дадуть оцінку цьому законопроекту як такому, що порушує конституційні права людей.

Прошу поставити поправку 1233 на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати за врахування поправки в повному обсязі.

«За» – 38.

Рішення не прийнято.

Поправка 1234. Прошу Комітет з питань культури і духовності прокоментувати свою поправку.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Прошу проголосувати за цю поправку без урахування останніх трьох слів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися.

«За» – 47.

Рішення не прийнято.

Поправка 1235. Народний депутат Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні колеги! Давайте говорити громадянам України правду. Ідеться не про шкільні іспити, а про необхідність перевіряти знання української мови у громадян України, які вже давно закінчили школу, мають вищу освіту. Покажіть мені, будь ласка, норму Конституції, яка вимагає знання мови. У людей могли скластися обставини, і це не їх біда, що свого часу, коли їм було 12-15 років, держава не забезпечила їм можливості вивчати українську мову. Вони не є українцями за своєю національністю, але є громадянами України, вони патріоти, готові відстоювати, воювати за Україну, і, можливо, знають українську мову трохи гірше, ніж інші.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Поправку 1235 враховано.

Поправка 1236. Народний депутат Подоляк. Прошу.

ПОДОЛЯК І.І. Я не наполягаю на підтвердженні цієї поправки.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Наступна поправка... *(Шум у залі).*

Поправку 1237 враховано в повному обсязі *(Шум у залі).*

Народні депутати Німченко і Шуфрич, ви наполягаєте? *(Шум у залі).*

Поправка 1237. Народний депутат Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Пані головуюча, ви, мабуть, мене не зрозуміли. Це вже процедурне питання.

Ми просимо поставити на підтвердження поправку 1235.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, голову комітету, прокоментуйте.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего Шуфрич! Дуже приємно, що ви прийшли і, на відміну від дуже багатьох ваших колег, які тут постійно закликають до міжнаціональної ворожнечі, конструктивно і логічно говорите.

Вашу поправку враховано. Наполягають на підтвердженні поправки не автори, а депутати, які хочуть її обговорити, щось нове сказати. Ви поправку подали, комітет її врахував. Ми рухаємося далі. Коли будуть ваші невраховані поправки, ви, звичайно, будете виступати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Наполягаєте на голосуванні?

Прошу визначатися щодо поправки 1237.

«За» – 47.

Рішення не прийнято.

Поправка 1238. Народний депутат Бойко. Прошу.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! У поправці 1238 пропонується частину сьому статті 45 викласти в такій редакції: «Положення про громадське спостереження за проведенням іспиту на рівень володіння українською мовою затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки». Поправку було відхилено у зв'язку з вилученням цієї норми взагалі. Але оскільки попереднє голосування не підтвердило врахування поправки 1237, норма першого читання

повертається, а саме: «Положення про громадське спостереження за проведенням іспиту на рівень володіння українською мовою затверджується Кабінетом Міністрів України».

Прошу поставити на голосування мою поправку як таку, що є логічною у зв'язку з поверненням норми першого читання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановні колеги! Я дуже прошу і колегу Шуфрича, і колегу Бойко не ставити на підтвердження ваші враховані поправки.

Поправку 1238 враховано.

ГОЛОВУЮЧА. Поправку 1238 народного депутата Олени Бойко відхилено.

Прошу визначатися щодо поправки 1238.

«За» – 27.

Рішення не прийнято.

Поправка 1239. Народний депутат Скрипник.

СКРИПНИК О.О. Поправку враховано. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Увімкніть мікрофон народного депутата Папієва.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Я звертаюся до головуючої з проханням уважніше вести пленарне засідання. Пояснюю, чому.

Я як народний депутат України подав до президії листа з вимогою поставити на підтвердження, у тому числі і поправку 1236. Ви її не поставили на підтвердження. Тобто після поправки 1234 ви поставили на підтвердження поправку 1237. Це я фіксую для стенограми, як порушення процедури розгляду законопроекту під час другого читання.

Зараз я вимагаю повернутися до поправки 1236 і поставити її на підтвердження. Поточну поправку 1239 також прошу поставити на підтвердження.

Ще раз привертаю увагу громадян України до того, що це законопроект не про розвиток української мови, а про заборону російської мови і мов національних меншин в Україні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановна пані головуюча! Коли виступаючий постійно вводить в оману українських громадян і присутніх у залі, закликає до міжнаціональної ворожнечі, постійно, як пан Папієв, принижує російську мову, російськомовних громадян і громадян інших національностей, то, як на це можна реагувати? Очевидно, пан Папієв, як й інші його колеги з «Опозиційного блоку», роблять усе, щоб затягнути прийняття цього законопроекту, взагалі його не прийняти, хочуть принизити українців, знищити українську мову, як це робила радянська імперія протягом усього часу. Ну, совість майте! Зупиніться, врешті-решт, говоріть по суті поправок.

Поправку, про яку ви говорили, колега Подоляк ставила на підтвердження відповідно до Регламенту. Рухаємося далі. Не зривайте прийняття законопроекту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Я хочу наголосити громадянам України, до яких так апелюють наші колеги. Процедури парламентського розгляду законопроектів, створені для того, щоб депутати з добрими намірами використали свої повноваження для прийняття законопроектів. Сьогодні і кілька попередніх пленарних тижнів ви спостерігали зловживання депутатами своїми повноваженнями. На жаль, мусимо і далі це спостерігати.

Прошу визначатися щодо поправки 1239.

«За» – 44.

Рішення не прийнято.

Поправка 1240. Народний депутат Папієв. Прошу.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні громадяни України! Ви знову бачите, як від виступаючого з трибуни, голови комітету, постійно лунають слова, що хтось йому заважає працювати, вимагає зупинитися і таке інше.

Шановні колеги! Процедура розгляду законопроекту в другому читанні чітко визначена Регламентом Верховної Ради України. Я прошу головуючу не трактувати вільно норми Регламенту Верховної Ради України, бо це є Закон України. І якщо я вимагаю поставити поправку на підтвердження, ви зобов'язані це зробити.

Більше того, щоб ви не плуталися, я вам дав письмовий перелік тих поправок, підтвердження яких я вимагаю. Будь ласка, поставте їх на підтвердження після цієї, інакше це буде порушенням процедури розгляду цього законопроекту, а вже були такі прецеденти: Конституційний Суд визнав неконституційними закони України, процедура розгляду яких порушувалася у Верховній Раді України.

Прошу поправку 1240 поставити на підтвердження.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Я хочу наголосити, що надання письмового переліку поправок щодо їх розгляду також є вільним тлумаченням норм Регламенту Верховної Ради України. Тому прошу шановних народних депутатів не тлумачити вільно закон. Ще раз наголошую, що законодавча процедура для того, щоб депутати з добрими намірами використовували свої повноваження щодо підготовки та прийняття законопроектів.

Прошу визначатися щодо врахування поправки 1240 в повному обсязі.

«За» – 38.

Рішення не прийнято.

Поправка 1241. Народний депутат Німченко. Ні.

Увімкніть мікрофон народного депутата Шуфрича.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні колеги! Щойно говорили про приниження окремих громадян України. Я дивлюся на норму статті і розумію, що тепер в Україні будуть сертифіковані українці і несертифіковані. Щоб отримати сертифікат, потрібно ходити і складати іспити. Але я хочу сказати відверто: я квитки продаватиму на те шоу, коли

народні депутати йтимуть і складатимуть ці іспити. Народ України буде сміятися і плакати, хоча в нас і так уже сміються і плачуть.

Шановні колеги! Я вважаю цю норму статті такою, що дискримінує наших громадян. Ніде в Конституції України не написано, що громадяни України мають складати якісь іспити. Вони є громадянами України, і крапка! Усе решта визначається статтею 10 Конституції, і за бажанням, а не...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1241.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1244. Не наполягає.

Поправка 1245 (*Шум у залі*).

Перепрошую, пропустила поправку 1242.

Увімкніть мікрофон пані Олени Бойко.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Я не наполягаю на голосуванні цієї поправки, оскільки її враховано редакційно. Але хочу почути думку Миколи Леонідовича як голови комітету, чому комітетом визначається термін повторної можливості складання іспиту для отримання сертифікату саме не частіше одного разу на чотири місяці. Я у своїй поправці 1242, а також Альона Шкрум у поправці 1240 пропонуємо – не частіше, ніж один раз на півроку. Чи була якась норма? Поясніть, будь ласка, чому саме так, як ви пропонуєте.

Дякую.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Так, попередньо ми пропонували шість місяців. Ми провели щодо цієї норми консультації з дуже багатьма фахівцями, науковцями, Міністерством освіти і науки, і вони нас запевнили, що відповідно до навчальних планів чотирьох місяців вистачить, щоб вивчити державну мову на рівні, якого досить для отримання сертифікату, оскільки отримання сертифікату не вимагає академічного знання мови, бо це ж не захист кандидатської, а лише рівень володіння державною мовою, щоб спілкуватися.

Крім того, в Латвії та Польщі така сама норма – один раз на чотири місяці, яку було взято, як зразок існуючої європейської практики.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Поправка 1245. Народний депутат Пташник не наполягає.

Поправка 1244. Народний депутат Писаренко. Прошу.

ПИСАРЕНКО В.В., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (одномандатний виборчий округ № 168, Харківська область, самовисуванець). Дякую. Шановні колеги! Досить слухним є врахування поправки 1244 Добродомова стосовно безкоштовності складання іспиту. Але хочу ще раз сказати: я пропоную, щоб безкоштовними були всі види навчання з вивчення української мови, які дадуть можливість громадянам виконувати те, що тут намагаються автори законопроекту вставити. Прошу комітет звернути на це увагу.

Мої поправки щодо безкоштовності і забезпеченості державою допомоги з вивчення української мови є по всьому тексту законопроекту. Але нам треба подумати, чи потрібно визначати рівні володіння державною мовою. Як на мене, визначати, хто як володіє українською мовою, є порушенням прав українців. Це не на часі. Прошу підтримати ідею щодо безкоштовного навчання української мови.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

Ні, вибачте, зупиніть голосування. Депутат не наполягав.

Поправка 1245. Не наполягає.

Поправка 1246. Народний депутат Подоляк.

ПОДОЛЯК І.І. Прошу підтримати цю поправку в повному обсязі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо врахування поправки в повному обсязі.

«За» – 35.

Рішення не прийнято.

Поправка 1247. Не наполягає.

Поправка 1248. Хто виступатиме? Німченко чи Шуфрич?

Народний депутат Шуфрич. Прошу.

ШУФРИЧ Н.І. Цитую норму статті: «Складання іспиту на рівень володіння українською мовою вперше для громадян України є безкоштовним».

Скажіть, будь ласка, який ще має скласти іспит громадянин України, щоб довести, що він є громадянином України? Я абсолютно переконаний, що велика шанувальниця нашого парламенту Комісар Ради Європи з прав людини Дуня Міятович категорично не сприймає цих новел і попереджає нас. Я ще розумію, що людина, яка хоче бути громадянином України, має скласти відповідний іспит на знання української мови, і така практика є у світі, і це абсолютно нормально. Але коли українці мають доводити, що вони є українцями, це все одно, що корова має довести, що вона – корова. Ну, як таке можна терпіти? Це абсолютна дискримінація наших громадян і зневага до Конституції.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1248.
«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1249 народного депутата пані Пташник. Але Писаренко наполягає на тому, щоби її поставили на...

Пані Пташник, вам слово.

ПТАШНИК В.Ю., член Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»).
Колеги, моя поправка стосується можливості оскарження результатів іспиту на рівень володіння українською мовою не лише до Національної комісії зі стандартів державної мови, а й до судової гілки влади. Я вважаю, що це є свідченням того, що кожному громадянину гарантується право на належний судовий захист, і очевидно, незалежно від того, який орган приймає рішення стосовно громадянина, він має право подаватися до суду.

Я не наполягаю на підтвердженні поправки, і не хочу, щоб вона кимось у залі «збивалася». Як на мене, гарантування судового захисту

кожному громадянину є абсолютно логічним. Дякую комітету за позицію.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам, шановна пані Пташник.

Рухаємося далі. Поправка 1250. Слово надається народному депутату Писаренку. Не наполягає.

Поправка 1251. Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Наша наступна поправка є логічним завершенням або продовженням попередніх. Громадян України, підкреслюю, які вже є громадянами України, принизливо примушують складати іспити на знання того, що він є українець. Ну, скажіть мені, будь ласка, яка стаття Конституції вимагає від українців знання української мови? А румуни за національністю, які є громадянами України і випадково не знають української мови, є що, неповноцінними, несертифікованими громадянами України? Навіщо ми розколюємо суспільство, навіщо провокуємо конфлікти?

Я вважаю, що цю ганебну норму має бути виключено або скасовано, як, до речі, і сам законопроект.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1251, яку комітет врахував.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка 1252. Пані Бойко, вам слово.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Поправку 1252 враховано в редакції комітету, тому я не наполягаю на її підтвердженні. Однак статтю 45 визначається, що результати іспиту на рівень володіння державною мовою, проведеного відповідно до норм цього законопроекту, можуть бути оскаржені до комісії, а порядок оскарження результатів іспиту та розгляд скарг затверджується рішенням комісії. Виходить, що комісія сама собі затверджує порядок і сама розглядає скарги. Наскільки це логічно?

Миколо Леонідовичу, прокоментуйте це, будь ласка.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Власне, в затвердженій комітетом редакції передбачено, що результати тестування, як вже наголошувала колега Пташник, можуть бути оскаржені до комісії, а вже рішення комісії може бути оскаржене до суду, оскільки суд, приймаючи рішення, повинен підтверджувати або спростовувати рішення певного державного органу, у даному разі комісії. Тобто рішення комісії може бути оскаржене до суду, про що йшлося у пропозиції Пташник, яку комітет підтримав.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Поправка 1255. Несторе Шуфрич, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні колеги! Вчитайтесь, будь ласка, в слова: «Державний сертифікат діє безстроково». Тобто, щоб стати повноцінним громадянином України, ви маєте отримати сертифікат, бо «без бумажки ты...», пам'ятаєте кінцівку фрази. Саме на, не буду казати це слово, ви перетворюєте громадян України. За правом народження людина отримує громадянство, має всі права, які гарантуються Конституцією, а ви пропонуєте їх обмежити, вимагаєте, що для того, щоб стати повноцінним українським громадянином, треба мати сертифікат, і з насмішкою встановлюєте, що цей сертифікат діятиме безстроково. Це ганьба! Це ганебно стосовно наших громадян.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1255. Комітет її відхилив.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка 1257. Нестор Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Ви знаєте, ця поправка, я маю на увазі ця стаття, є верхом цинізму. Мало того, що вимагається отримати сертифікат, щоб відчувати себе повноцінним українським громадянином, хоча це право надається нам Конституцією України, то цей нещасний українець ще має трястися і боятися за те, що Державний сертифікат про те, що він є українцем, може бути скасований, бо знайдеться якийсь там

горе-В'ятрович, який напише скаргу, і людину знову почнуть тягати, як це практикується сьогодні.

Я вважаю, що сам принцип іспиту є ганебним і таким, який дискримінує наших громадян. Вимагаю виключити цю статтю.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Про всяк випадок поясню, що українцям не потрібно складати жодних іспитів. Ідеться лише про претендентів на найвищі посади. Норма статті говорить про те, що, якщо під час іспиту особа, наприклад, дала хабара, то за рішенням суду може бути анульований його сертифікат. Виключення цієї норми стимулюватиме корупцію в нашій країні, не дозволить тим громадянам, які претендують на вищі державні посади, демонструвати свої позитивні якості.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за роз'яснення.

Прошу визначатися щодо поправки 1257. Комітет її відхилив.

«За» – 12.

Рішення не прийнято.

Поправка 1258. Будь ласка, пані Бойко, вам слово.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Поправку 1258 враховано в редакції комітету, і я не наполягаю на підтвердженні. І все-таки залишається питання до комітету.

Миколо Леонідовичу, комітет пропонує, що Державний сертифікат може бути анульований за рішенням суду, прийнятим за позовом комісії. Скажіть, будь ласка, чи не є це звуженням прав громадян з точки зору Цивільного процесуального кодексу України? Можливо, треба розширити перелік суб'єктів права подання таких позовів, оскільки комісія сама видає сертифікат і сама має право такого позову. Наскільки це логічно?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, пояснення.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Якщо будь-хто зможе подавати до суду, то судові органи будуть закидані різноманітними позовами від конкурентів на ті чи інші вищі державні посади. Тому це питання має чітко регулюватися. Суд прийматиме рішення, якщо в комісію буде оскаржено, що сертифікат виданий невірно.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Поправка 1259 народного депутата Скрипника.

Папієв вимагає слова. Будь ласка.

ПАПІЄВ М.М. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Зверніть увагу на цей законопроект, щоб ви чітко зрозуміли, що його норми принижують не лише тих громадян України, які розмовляють російською, угорською, румунською мовами, а й усіх українців.

Більше того, влада закладає в нього механізм політичних переслідувань. Тобто, коли йдеться про анулювання сертифікату з якихось причин, а ви знаєте, як діє і вчиняє ця влада з тими, хто буде неугодовний, – це є боротьбою з ними. Ви ще придумайте якісь значки, зірочки, щоби відрізнити людей. Цим законопроектом намагаються встановити «мовний неофашизм» у нашій країні. Треба голосувати...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Я прошу припинити в сесійному залі мовну ворожнечу. У суспільстві і так останнім часом дуже багато ворожнечі.

Прошу визначатися щодо прийняття поправки в повному обсязі.

«За» – 30.

Рішення не прийнято.

Поправка 1260. Народний депутат Пташник. Будь ласка, вам слово.

ПТАШНИК В.Ю. Шановні колеги! У своїй поправці я пропоную, щоб інформація, яка міститиметься в Державних сертифікатах, що підтверджують рівень володіння українською мовою, не була в публічному доступі, а надавалася на запит відповідно до чинного законодавства, і щоб дані зберігалися.

Я прошу комітет, робочу групу, яка готуватиме фінальну версію до голосування, у разі непідтримки поправки зараз, все-таки звернути на неї увагу. Тому що, думаю, особа не хотіла б, щоб такі дані, як прізвище, ім'я, по-батькові, рівень володіння державною мовою, серійний номер та дата видачі Державного сертифікату, знаходилися в публічному доступі. Прошу переглянути позицію комітету щодо цього.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Народний депутат Папієв вимагає поставити поправку на підтвердження.

Прошу визначатися щодо врахування поправки в повному обсязі.
«За» – 27.

Рішення не прийнято.

Поправка 1261. Пане Несторе, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні колеги! Ви знаєте, як тільки буде вимога про необхідність мати відповідний сертифікат на знання української мови, це стовідсотково стане предметом спекуляцій. Після прийняття цього законопроекту десятки, якщо не сотні тисяч наших громадян почнуть складати іспити.

Але я знову про подвійні стандарти. У нас міністри-іноземці, які півслова не могли сказати українською мовою, вирішували питання стратегії економічного розвитку нашої країни, вирішували питання стратегії розвитку охорони здоров'я нашої країни, і це нормально, тому що це західні спеціалісти. Тоді скільки спеціалістів ми знищимо, не дамо можливості допомагати Україні, якщо приймемо ці норми, які є абсолютно...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1261.

«За» – 15.

Рішення не прийнято.

Поправка 1262. Будь ласка, пані Бойко, вам слово.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Повністю підтримуючи поправку 1260 і позицію пані Вікторії Пташник, хочу наголосити, що відповідно до частини третьої статті 48 Закону України «Про освіту»

порядок, види, форми проведення моніторингу якості освіти затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. У зв'язку з цим частину 13 статті 45 пропоную виключити. Прошу поставити на голосування.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1262, яку комітет відхилив.

«За» – 16.

Рішення не прийнято.

Поправка 1263. Народний депутат Папієв. Будь ласка, вам слово.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Ще раз звертаюся до громадян України. Враховуючи те, як перебігають події щодо обговорення поправок, прийняття цього законопроекту, може скластися таке враження, що народні депутати України займаються якоюсь неважливою роботою. Але, шановні громадяни України, цим законопроектом хочуть вас принизити в майбутньому. Лише уявіть, що буде, коли матимемо загальний доступ до якогось реєстру. З'являться напівхворі, міські божевільні люди, які розвішуватимуть у під'їздах, школах оці списки. Тобто це абсолютно хворобливий законопроект, який абсолютно не має права на життя в сучасній європейській країні Україна. Цей законопроект принижує честь і гідність громадян України, є абсолютно антинародним.

Прошу поставити поправку 1263 на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Так, колего Папієв, у громадян України справді складається враження, що ви затягуєте розгляд законопроекту, займаєтеся демагогією, на відміну від вашого колеги Шуфрича, який часто говорить по суті своїх поправок.

У поправці 1263 пропонується лише замінити слова «навчальні заклади» на слова «закладів освіти», тому що так вимагає Закон України «Про освіту». А у вас величезний спіч не по суті поправки. Беріть приклад з колеги Шуфрича.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1263. Комітет її врахував і просить нас підтримати її в повному обсязі.

«За» – 46.

Рішення не прийнято.

Поправка 1264. Народний депутат Кремінь не наполягає.

Поправка 1265. Німченко.

Будь ласка, Несторе Івановичу, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. Ви знаєте, я категорично проти того, щоб навчальні заклади використовувалися для цієї екзекуції. Навіщо дітей лякати? Навіщо їм бачити цей жах з перших років свого входження в доросле життя, бачити, яка влада їх чекає? Навпаки, треба бути лагідними, а не показувати, як приходитимуть дядьки, які мають мерседеси, особняки, і купуватимуть собі якісь сертифікати. Вони дивитимуться на це і думатимуть: Боже, куди ми йдемо? Вони точно тікатимуть із України. Хоча б дітей пожалійте! Робіть це в інших державних установах, а, не дай Боже, в школах, щоб діти не бачили цього абсурду, якщо не назвати це іншим словом.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1265.

«За» – 10.

Рішення не прийнято.

Поправка 1266. Будь ласка, народний депутате Шуфрич, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. А ось вам і відповідь, «где мальчик»: весь цей абсурд ще й фінансуватиметься з державного бюджету. Тобто треба буде створювати апарат, виділяти гроші, які можна було б віддати хоча б трохи, декілька копійок (ви ж пишаєтеся, що на 17 копійок знизили ціну на газ, це ж велика перемога), на підвищення пенсії. А так ці кошти, фактично, віддаються на розкрадання, бо закуплений папір, матеріальна база будуть розкрадені.

Тобто я можу зараз впевнено сказати, і нехай українці знають, що цей законопроект є черговою маніпуляцією, корупцією і бажанням вкрасти гроші наших платників податків.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1266. Комітет її відхилив.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1266. Будь ласка, пане Несторе.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Це вже вдруге. Зараз поправка 1267.

ГОЛОВУЮЧА. Ні, 1266.

Друзі, вибачте, я неправильно зорієнтувала залу.

Поправка 1267. Будь ласка, пані Бойко, вам слово.

Для стенограми наголошую, що поправки 1265 і 1266 відхилені.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! У поправці 1267 пропонується частину п'ятнадцяту статті 45 викласти в такій редакції: «Фінансування заходів з проведення курсів з безкоштовного вивчення української мови на постійній основі та іспиту на рівень володіння українською мовою здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в установленому законодавством порядку». Комітет пропонує лише іспити проводити безкоштовно.

І, апелюючи до попереднього доповідача, хочу зазначити, що відповідно до Конституції України у нас освіта є безкоштовною, і це гарантується державою. Тому треба враховувати, що безкоштовними мають бути не лише іспити, а й навчання. Прошу поставити на голосування.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1267.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка 1269. Поправку народного депутата Княжицького враховано в редакції комітету, але народний депутат Папієв наполягає. Будь ласка.

ПАПІЄВ М.М. Звертаю увагу всіх присутніх, що під час другого читання можуть розглядатися поправки лише до тих статей, які були в тілі законопроекту в першому читанні. Тобто зараз йдеться про те, що даною поправкою намагаються штучно внести ще додаткову статтю до законопроекту, якої не було під час розгляду законопроекту

в першому читанні, що є грубим порушенням Регламенту та процедури розгляду. Тому я прошу поставити цю поправку на підтвердження.

Ще раз хочу сказати всім присутнім, а особливо громадянам України, які дивляться нас: не вірте нікому, що це законопроект про розвиток української мови. Під його назвою автори приховали заборону російської, румунської, угорської мов, інших мов національних меншин України. Це законопроект, яким встановлюється «мовний неофашизм» в Україні, він не має права на існування в цивілізованій європейській країні, якою є Україна.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу автора поправки прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. У цивілізованій європейській країні, якою є Україна, немає місця для таких фашистських закликів, які щойно прозвучали з розпалюванням ненависті до представників національних меншин України – росіян, угорців, румунів, яких всі ми любимо, шануємо і поважаємо.

Ми розуміємо, колего Папієв, що лише на розпалюванні між-національної ворожнечі ви можете втримати якусь частинку цієї України, відділити її, продати росіянам, не дати українцям захистити свою власну мову.

Мою поправку враховано в редакції комітету. Прошу врахувати її повністю.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначитися щодо врахування поправки 1269 в повному обсязі.

«За» – 39.

Рішення не прийнято.

Поправка 1270. Будь ласка, Несторе Шуфрич, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую. Однозначно, в суперечці, яка щойно відбулася між моїми колегами Папієвим і Княжицьким, арбітром може виступити – як ви думаєте, хто? – виключно Дуня Міятович, яка є Комісаром Ради Європи з прав людини.

Але уявіть собі, платники податків, які розмовляють російською, румунською, українською мовами, зараз побіжать до казначейств свої

гроші відкликати. Вони скажуть: «Ми платимо податки не за нашу дискримінацію. Ми є громадянами України, а не якимись сертифікованими», навіть не хочу говорити, ким, ви знаєте, кого сертифікатами супроводжують. Тому я категорично проти...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Прошу визначатися щодо поправки 1270.

До речі, пане Несторе, Комісар з прав людини Дуня Міятович досі не зробила жодної заяви щодо заручників, військовополонених і таке інше. Ми хотіли б, щоб вона діяла відповідно до свого мандату і відвідала наших військовополонених моряків.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка 1270. Пані Бойко, ваша поправка. Прошу.

БОЙКО О.П. Поправка 1271. У поправці пропонується частину шістнадцяту статті 45 викласти в такій редакції: «Особа, яка склала іспит на рівень володіння українською мовою, має право ознайомитися зі своєю іспитовою роботою після її перевірки та отримати засвідчену копію цієї роботи», що збігається з позицією комітету, але далі я пропоную: «Порядок видачі засвідчених копій виконаних іспитових робіт встановлює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти та науки», а комітет пропонує, щоб це встановлювала комісія.

Ще раз апелюю до комітету і наголошую, що частиною третьою статті 64 Закону України «Про освіту» визначається, що порядок, види та форма проведення моніторингу якості освіти затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти та науки. Ця норма є діючою, її не скасовано. Прошу поставити на голосування.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1271 пані Бойко.

«За» – 19.

Рішення не прийнято.

Поправка 1275. Народний депутат Кишкар, не наполягаєте? Дякую.

Поправка 1276. Пані Білозір, не наполягаєте?

Увімкніть мікрофон пані Білозір.

БІЛОЗІР О.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Я перепрошую. Хочу звернутися до голови комітету. Ми переходимо до розділу VIII, який називається «Захист державної мови». Я вважаю, що тут має бути виписаний ключовий механізм, який захищав би державну мову. Для того, щоб норми даного законопроекту застосовувалися в повній мірі, щоб наші громадяни використовували у спілкуванні державну мову, треба передбачити різні заохочення. Наприклад, в регіонах, де широко не вживається державна мова, через інструменти Кабінету Міністрів застосовувати різні бонуси у вигляді грошових винагород, податкових пільг і таке інше, щоб люди були змотивовані користуватися саме державною мовою.

Тому у даній поправці ми пропонуємо слова «Уповноважений із захисту державної мови» замінити словами «Кабінет Міністрів України». Яка ваша позиція з цього приводу? Звичайно, ми не наполягаємо на голосуванні, але це...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, дайте 30 секунд для завершення думки.

БІЛОЗІР О.В. Це є важливим з огляду на ту деструктивну дискусію, яка ведеться сьогодні в залі. Наш законопроект не повинен виглядати каральним. Треба в ньому передбачити, хоча це передбачено, але не чітко виписано, бонуси і мотивація знати, вчити і послуговуватися українською мовою як державною.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановна колего Білозір! Можливості пільг, заохочень, встановлюються, як ви і пропонуєте, Кабінетом Міністрів України. Усе це виписано в статті 5.

У даному разі ми говоримо про контроль за виконанням цього закону і про захист української мови. Кабінет Міністрів України є колегіальним органом і йому буде складно об'єктивно займатися контролем. Крім того, повноваження Кабінету Міністрів щодо контролю

і захисту української мови не передбачені Конституцією. Є виключний перелік повноважень Кабінету Міністрів. Саме тому ми вводимо посаду Уповноваженого із захисту державної мови. Але ми підтримуємо вашу ініціативу щодо стимулів, пільг і підтримки української мови, які згадуються тут та в інших статтях законопроекту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Пані Білозір не наполягає на голосуванні. Вона просто висловилася по ходу дискусії.

Поправка 1281. Народний депутат Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Шановна пані головуюча! Поки ви були відсутності, я подякував Комісару з прав людини Дуні Міятович за те, що вона відвідала наших моряків. Але я звертаю увагу на подвійні стандарти: коли Комісар Ради Європи з прав людини відвідує наших моряків – це всім подобається, а коли закликає призупинити розгляд цього законопроекту, ми говоримо, що вона свого носу... Не буду далі казати, ви розумієте.

Чому ми наполягаємо на виключенні цього розділу? Тому що цим законопроектом треба не мову захищати, а громадян України від його прийняття, бо він абсолютно суперечить статті 10 Конституції, є дискримінативним, позбавляє наших громадян права використовувати свої рідні мови.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Шановний пане Несторе! Це дуже важлива розмова: пані Міятович не відвідувала українських моряків. Вона їх не відвідувала, її туди не пускають. Я маю звернути вашу увагу, що до українських моряків... (*Шум у залі*). Це не вона, ви її з кимось сплутали. Я вам окремо назву прізвище того, хто зустрічався.

Прошу визначатися щодо поправки 1281 (*Шум у залі*).

На жаль, пані Міятович не пускають до українських моряків. Російська Федерація ні до кого не пускає ні уповноважених, ні юристів, ні представників Червоного Хреста.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1282. Будь ласка, пане Шуфрич, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. Пані Ірино, мабуть, наші ЗМІ дали нечітку інформацію. Я прочитав, що вона в присутності омбудсмена зустрілася з нашим моряком Гриценком і ще з кількома нашими моряками. Мабуть, я вже не маю вірити тому, що читаю і бачу на власні очі.

Наша позиція така. Безумовно, ми маємо скорегувати норми цього законопроекту відповідно до статті 10 Конституції, яка захищає право використання рідної мови для наших російськомовних громадян та громадян, які використовують мови національних меншим. І не випадково Рада Європи і Європарламент сьогодні вимагають, щоб це був один закон, а не два: один – для державної мови, а інший – для мов національних меншин. Було б по-людськи, по-чесному і згідно з Конституцією, щоб це все було в одному законі.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1282.

Пане Несторе, мушу визнати, ви праві. Дуні Міятович надали доступ до одного із наших моряків – пана Гриценка. Перепрошую, я пропустила цю інформацію.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1286. Народний депутат Бойко (*Шум у залі*).

Вибачте, поправка 1283. Будь ласка, пане Мусій, вам слово.

МУСІЙ О.С., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (одномандатний виборчий округ № 124, Львівська область, самовисуванець).* Усім добрий день! Виборчий округ № 124, Сокальщина, Червоноград. Шановний голово комітету! Моїх поправок ще залишилося близько 20. Але якщо ви дасте мені чітку відповідь про те, що обов'язково буде засідання комітету і буде погодження, як запропонував Голова Верховної Ради, я готовий зняти всі свої поправки, щоби прискорити розгляд цього законопроекту, який має бути прийнятий нашим парламентом.

Ви знаєте, зараз дуже складна політична ситуація з невизначеністю з президентами. Діючий Президент учора заявив, що з законопроектом уже багато проблем, кандидат у Президенти, який вважає себе майже Президентом, каже, що питання мови не на часі. Може скластися так, що ми своїми руками затягнули прийняття цього важливого законопроекту.

Тому, якщо ви дасте чітку відповідь, що комітет обов'язково запросить бажаючих депутатів на засідання, на якому узгоджуватиметься остаточна редакція тексту законопроекту, я готовий зняти свої поправки, щоб максимально швидко прийняти даний законопроект.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Я даю вам слово, що зроблю все для того, щоб усі ваші пропозиції були враховані, щоб ми провели відповідну нараду за участі вашої та інших зацікавлених депутатів. На жаль, я не можу гарантувати, буде кворум в комітеті чи не буде, але ми зможемо знайти механізм, щоб внести до залу узгоджені поправки, за які, сподіваюся, зал зможе проголосувати.

Кажу вам щиро і чесно, що мене також насторожує позиція дуже багатьох політиків, які брали і беруть участь у президентській гонці. Мене непокоїть питання, що деякі кандидати взагалі не розуміють важливості цього законопроекту. Але голосуємо за цей проект ми тут, у залі. І я сподіваюся, що в цьому залі є більшість українських патріотів, які хочуть, щоб Україна була сильною європейською державою і українська мова була захищеною.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Пан Мусій не наполягає на голосуванні.

Поправка 12... *(Шум у залі)*.

Пан Папієв наполягає на підтвердженні поправки 1283.

Прошу визначитися щодо врахування поправки 1283 в повному обсязі.

«За» – 15.

Рішення не прийнято.

Поправка 1284. Пані Бойко. Будь ласка.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! У поправці 1284 пропонується назву розділу VIII викласти в такій редакції: «Захист української мови як державної». Вважаю, це більше відповідає змісту і назві самого проекту Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Прошу поставити на голосування.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1284. Комітет її відхилив.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка 1286. Це поправка Денисенка, але Писаренко наполягає на підтвердженні поправки.

Будь ласка, пане Писаренко, вам слово.

ПИСАРЕНКО В.В. Дякую. Шановні колеги! Я вже казав, що нам потрібно максимально дебюрократизувати систему, яку автори пропонують встановлювати щодо контролю за, сподіваюся, популяризацією, хоча, на жаль, поки що по тексту ми бачимо в деяких сферах навіть нав'язування і зобов'язання щодо української мови.

Тому я прошу колег, які є авторами цього законопроекту, дуже уважно подивитися на те, щоб ми не створили надмірний апарат, який займатиметься бюрократизацією процесу існування державної мови. Я розумію стосовно роботи в державних органах. Але не потрібно створювати органи, які контролюватимуть приватне життя людей, створюватимуть надмірний контроль за використанням української мови.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо врахування поправки в повному обсязі.

«За» – 27.

Рішення не прийнято.

Поправка 1287. Народний депутат Папієв. Будь ласка, вам слово.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України, які дивляться нас по телевізору і слухають по радіо! Привертаю вашу увагу ще раз. Що роблять автори цього законопроекту, взагалі оця, так звана, провладна більшість? У принципі, вони налаштовують проти себе всіх громадян України: і тих, які розмовляють українською мовою, бо їм не хочеться мати оці приниження – складати іспити, читати себе в списках, реєстрах, якихось інших неофашистських речах, і тих, які є представниками національних меншин, мають своє конституційне право розмовляти рідною

мовою, на захист якої діє законодавство України, бо Україною, нагадую вам, ратифіковано Європейську хартію регіональних мов або мов меншин. Подивіться результати голосування в першому турі. Нехай ваша влада побачить нуль відсотків у місцях компактного проживання національних меншин. Це є вирок вам.

Прошу поставити на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧА. Вимагає слова голова комітету. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего! Хочу вам нагадати, що більшість громадян України проголосувала за кандидатів, які виступають за підтримку статусу української мови як державної, і лише маленька кількість громадян України – за інших кандидатів. Багато із кандидатів, у тому числі й тих, які були в цьому залі, виступають за підтримку статусу української мови як державної.

Я вас дуже прошу, по-людськи прошу, не називати забезпечення статусу української мови як державної, як вимагає Конституція, неофашизмом (*Оплески*). Тому що те, що ви робите, насправді є закликами до сталінізму і до знищення української мови. Майте совість! Не спекулюйте, не принижуйте української мови і українських громадян. Просто по-дружньому вас прошу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу підтримати поправку 1287 в повному обсязі.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка 1288. Народний депутат Писаренко. Будь ласка.

ПИСАРЕНКО В.В. Дякую. Я хочу сказати, що є неприпустимим встановлення певної відповідальності за те, що людина володіє чи не володіє державною мовою. У моїх поправках ідеться про те, що на сьогодні в нас є достатньо кримінальної відповідальності за певні дискримінації в державі, в тому числі й за мовною ознакою, на чому я хочу наголосити для тих, хто зневажає будь-яку мову і дискримінує людей за будь-якою ознакою, в тому числі й за мовною, а також за наругу над державними символами. Тобто я хочу сказати, що не потрібно встановлювати жодної нової відповідальності стосовно мови.

Прошу голову комітету прокоментувати, що в остаточній редакції законопроекту залишилося з відповідальності за невиконання мовного закону.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую, колего. Ви пропонуєте статтю 46 викласти в такій редакції: «Публічне приниження чи зневажання, навмисне спотворення державної мови в офіційних документах і текстах, що веде до створення перешкод і обмежень у користуванні, порушення прав людини, а також розпалювання ворожнечі на мовно-му ґрунті тягнуть за собою відповідальність, встановлену статтею 161 та 338 Кримінального кодексу України». Натомість автори проти будь-якої кримінальної відповідальності за порушення цього закону, тому вашу поправку не підтримали. Комітет свідомо відмовився від запровадження будь-яких форм кримінальної відповідальності за порушення законодавства про державну мову, і жодних посилань на Кримінальний кодекс або кримінальну відповідальність законопроект не містить.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1288.

«За» – 0.

Рішення не прийнято.

Поправка 1295. Народний депутат Нестор Шуфрич. Будь ласка (*Шум у залі*).

Народний депутате Гуляєв, вибачте, я не помітила вашої присутності в залі. Ваша поправка 1292. Будь ласка, вам слово.

ГУЛЯЄВ В.О., член Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (одномандатний виборчий округ № 140, Одеська область, самовисуванець). Група «Партія «Відродження». У парламенті я представляю славу Одещину. Це край, де мешкають представники 133 національностей, які, я вас запевняю, шанують українську мову як

державну. Але не в усіх була можливість здобути знання з української мови, і це є помилка держави, за яку сьогодні повинні відповідати прості люди. Як ви собі уявляєте, що люди, які все життя спілкувалися російською, молдавською, болгарською мовами, після прийняття цього законопроекту відразу почнуть розмовляти, складати іспити на рівень володіння українською мовою? А де національні меншини? Це грубе порушення Конституції України, жодним чином не сприяє об'єднанню простих українців.

Прошу поставити мою поправку на голосування.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего! Громадянам усіх національностей не забороняється в приватному житті продовжувати розмовляти будь-якими мовами. Якщо вони претендують на високі державні посади і не вивчали в школі української мови, то так, вони повинні засвідчити володіння цією мовою.

Те, що ви пропонуєте у своїй поправці, фактично, враховано у статті 48. Поправку відхилено через те, що цією статтею не регулюється підтвердження володіння державною мовою, бо вона про інше. Те, про що ви пишете, враховано в статті 48.

Хочу ще раз заспокоїти всіх громадян України і сказати, що ніхто від вас не вимагає складати іспити, вивчали ви в школі українську мову чи ні. Але громадяни, які претендують на державні посади, мають знати українську мову.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначитися щодо поправки 1292.

«За» – 8.

Рішення не прийнято.

Поправка 1290. Пані Білозір наполягає. Будь ласка.

БІЛОЗІР О.В. Я не хотіла виступати, бо комітет прийняв рішення відхилити мою поправку. У попередній моїй поправці пропонувалося, щоб окремо виписати Кабінет Міністрів, а в цій пропонуються функції Кабінету Міністрів щодо захисту державної мови. Але,

щоб у нас не звучав лише один голос, який захищає національні меншини, я хочу наголосити, що ми приймаємо цей законопроект для громадян України, у тому числі й для представників всіх національних меншин, бо вони є громадянами України, права, функції, обов'язки яких захищені Конституцією України. Саме в Конституції є пряма норма, яка говорить, що державною мовою в Україні є українська мова. Нашим законопроектом ця конституційна норма, фактично, розширюється, наповнюється змістом.

Тому прошу не експлуатувати тему і не ділити наше суспільство. Це загальний, суспільний, важливий для держави законопроект.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо за роз'яснення, шановна колего. Погоджуюся, що цей законопроект для всіх громадян України.

Поправка 1291. Цю поправку Рибчинського комітет врахував, але Нестор Шуфрич наполягає на підтвердженні.

Увімкніть мікрофон Шуфрича.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую, шановна пані головуюча. Шановні колеги! Безумовно, ми сьогодні стурбовані з приводу введення інституту уповноваженого. Ми розуміємо, що введення такого інституту не безкоштовне. А платниками податків є громадяни України, які використовують різні мови. Я вважаю, що не по-людськи і нечесно стосовно тих, хто сьогодні бореться за своє право використовувати рідну мову, нав'язувати їм за їхні гроші уповноваженого, якого вони не сприймають, але мають фінансувати. Якби в цьому законопроекті ми прийняли збалансоване рішення щодо параметрів використання української мови, з чим я погоджуюся, із забезпеченням права використання інших мов, тоді цей законопроект був би зразковим і об'єднав би країну. А так...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо прийняття поправки в повному обсязі.

«За» – 18.

Рішення не прийнято.

Колеги, оскільки час оголошення перерви, ми зупиняємося на поправці 1295 народного депутата Шуфрича, і продовжимо розгляд поправок після перерви, за 30 хвилин.

Також хочу поінформувати вас про те, що в стінах Верховної Ради України, в кулуарах третього поверху, представники Бродівщини, зокрема студенти, випускники Бродівського педагогічного коледжу імені Маркіяна Шашкевича зараз презентують виставку «Тарас Шевченко – художник. Погляд з ХХІ століття». Виставка нараховує майже 100 експонатів. Організатори виставки запрошують вас.

Оголошується перерва на 30 хвилин. О 12.30 ми продовжимо розгляд поправок. Якщо ми додамо інтенсиву, то в нас хороші шанси динамічніше рухатися по поправках.

Дякую.

(Після перерви)

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, продовжуємо нашу роботу. Прошу всіх заходити до залу. Запрошую до залу голову комітету.

Хочу повідомити, що поправки, щодо яких були подані листи від народних депутатів Писаренка і Німченка, ми вже пройшли. Залишився ще лист від народного депутата Папієва і авторів поправок. Я називатиму кожен поправку.

Запрошую голову комітету на трибуну. Прошу авторів поправок приготуватися до роботи.

Нагадую, до перерви ми зупинилися на поправці 1295, автором якої є Нестор Шуфрич.

Слово надається Нестору Шуфричу. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую, пане Голово. Шановні колеги! Хто такий уповноважений? Це вже відповідна вертикаль, яка коштуватиме нашим платникам податків грошей. Як громадянину України, який, так сталося історично, говорить виключно угорською і російською, румунською і російською, російською або іншою мовою, дивитися на те, що позбавляють його конституційних прав, і для цього ще й інститут створюють, який це реалізовуватиме? Я вважаю, що нам треба зупинити ці дії, узгодити норми цього законопроекту зі статтею 10 Конституції в частині права використання інших мов.

Ми з повагою ставимося до норми, що українська мова є державною, але вимагаємо...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ставиться на голосування поправка 1295. Комітет її відхилив. Хто її підтримує, прошу проголосувати.

«За» – 9.

Рішення не прийнято.

Поправка 1296. Не наполягає (*Шум у залі*). Наполягаєте?

Увімкніть мікрофон Шуфрича.

ШУФРИЧ Н.І. Пане Голово, ми наполягаємо на всіх наших поправках. У продовження теми хочу сказати, що ми сьогодні, мабуть, не маємо морального права витратити десятки мільйонів гривень, а, може, й більше, наших громадян, платників податків, на створення ще однієї адміністративної вертикалі. Попередній закон, який був скасований, визнаний Європою одним із найкращих у питанні регулювання мовних відносин, не вимагав жодної копійки з державного бюджету. А тут ідеться про десятки, а, може, й сотні мільйонів гривень, бо точно ми не знаємо у скільки обійдеться нашим громадянам ця новація.

Тому прошу відповідну норму відхилити, з тим щоби забезпечити конституційні права наших громадян і зекономити бюджетні кошти.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ставиться на голосування поправка 1296. Комітет її відхилив. Хто підтримує, прошу проголосувати.

«За» – 8.

Рішення не прийнято.

Колеги, коротке оголошення. Сьогодні в Україні перебуває делегація колег з чеського парламенту. Вони в ложі. Давайте привітаємо їх (*Оплески*) і подякуємо за підтримку. Ми переконані, що відносини між нашими державами будуть зміцнюватися. Дякуємо вам!

Поправка 1297. Пташник не наполягає.

Поправка 1298. Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. *(Виступ словацькою мовою).*

Шановні колеги! Щойно я звернувся до колег чеського парламенту на словацькій мові. На жаль, я не знаю чеської мови, хоча вона трохи відрізняється від словацької, до речі, як російська від української. Я звернувся до наших колег з проханням підтримати прагнення наших громадян скористатися своїм конституційним правом говорити на словацькій, чеській мовах, тому що Закарпаття свого часу було частиною Чехословаччини. І хочу, щоб ми поважали права наших громадян, які є громадянами України, використовувати угорську, румунську, чеську, словацьку мови.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Наголошую, в парламенті України кожен виступ має бути державною мовою України. Роблю попередження.

Микола Княжицький. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.І. Дякую. Приємно бачити тут людей, які змогли побудувати сильну демократичну чеську державу. Ми так само зараз будуємо сильну демократичну Українську державу, яка захищає права національних меншин – чехів, словаків, вшановує історію Чехії, Словаччини, України *(Оплески)*. Ми воюємо на фронті, російські танки зараз на наших кордонах. Це ті танки, які в 1968 році заходили в Прагу, це ті танки, які люди, прикриваючись демагогією, хочуть завести в Київ. Але ми зробимо все, щоби Україна залишалася демократичною державою, захистимо українську мову і мови національних меншин, які проживають в Україні *(Оплески)*.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Думаю, Чехія для нас є прикладом, бо свого часу, коли намагалися забути і витіснити чеську мову, чеська держава через законодавство, дії всієї влади зробила дуже багато для її відродження. Сьогодні ми беремо з неї приклад, і так само відроджуємо українську мову для Української держави. Дякуємо вам *(Оплески)*.

Поправка 1299. Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Безумовно, ви берете за приклад інші країни, але вони з максимальною повагою захищають можливість використовувати мови інших народів і народностей.

(Виступ словацькою мовою).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Несторе, прошу говорити державною мовою.

ШУФРИЧ Н.І. Переходжу на українську мову.

Шановні колеги! Зараз ми стали свідками прикладу, коли позбавляємо можливості використовувати мову наших партнерів, наших майже сусідів через Словаччину. Я хотів би уникнути цього конфлікту як всередині країни, так і за її межами, щоб не соромно було вам дивитися а очі ваших європейських колег, коли говорите, що ми за Європу, а позбавляєте людей можливості користуватися не лише російською мовою, а й мовами Євросоюзу. Я скажу чесно: «с такою рожею в Європе нас не...».

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, неважливо яка мова, важливо, що в українському парламенті треба говорити державною мовою, як це є у всіх парламентах цивілізованих країн.

Ставиться на голосування поправка 1299. Комітет її відхилив. Хто підтримує, прошу проголосувати.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1300. Не наполягає (*Шум у залі*).

Так, в листі зазначено поправку 1300.

Увімкніть мікрофон Папієва.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановний головуєчий! Я ще раз нагадую про письмове звернення народного депутата України, в якому перелічені всі поправки, на яких я наполягаю. Прошу уважно до цього поставитися, і надавати мені слово щодо зазначених поправок, щоб я мав змогу висловитися.

Щойно відбулася подія, за яку було прикро, тому що для представників цивілізованої європейської країни є дикістю те, що ви сьогодні робите в залі. Це законопроект не про захист української мови і її розвиток, а про заборону російської, румунської, угорської мов, яку ви приховали в цьому законопроекті. Я ще раз привертаю вашу увагу до того, що о 13 годині за європейським часом у Страсбурзі відбудеться круглий стіл, де Василь Брензович заявить про антинародний, антиконституційний характер цього законопроекту.

Прошу поставити поправку на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ставиться на голосування поправка 1300. Вона врахована в редакції комітету. Хто за те, щоб прийняти її в первинному вигляді, прошу проголосувати.

«За» – 2.

Рішення не прийнято (*Шум у залі*).

Пане Несторе, ми голосували поправку 1299. Подивіться стенограму. Я ставив на голосування поправку 1299. Я кожену поправку називаю і щодо кожної ми проводимо обговорення.

Поправка 1301. Папієв. Будь ласка.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України, які дивляться перебіг подій у Верховній Раді України під час розгляду цього законопроекту в другому читанні! Ви знаєте, єдиним джерелом влади в Україні є український народ, який за такі недолугі закони дав вам оцінку. Я хочу привернути вашу увагу до результатів голосування в першому турі президентських виборів у Герцаївському районі, де компактно мешкає близько 92 відсотків українців румунської національності: Зеленський – 33 відсотки, Бойко – 29 відсотків, Тимошенко – 15 відсотків, Ляшко – 7 відсотків, Порошенко – 6 відсотків. Оце оцінка вам. Люди, громадяни України, шляхом вільного волевиявлення дали вам оцінку, як ви руйнуєте європейські цінності стосовно регіональних мов та мов національних меншин. Люди мають право говорити рідною мовою. Не забороняйте їм це робити.

Прожу поставити поправку на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Княжицький. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Я хочу подякувати всім громадянам України румунського походження, які своїм голосуванням засвідчили, що підтримали лише тих кандидатів, які обстоюють статус української мови як державної. А єдиний кандидат, який виступає проти цього, набрав трохи більше 20 відсотків голосів.

Дякую.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати за прийняття поправки в повному обсязі. Комітет просить підтримати.

«За» – 15.

Рішення не прийнято.

Поправка 1304. Народний депутат Папієв. Будь ласка.

Цю поправку також комітет врахував.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні колеги! Можливо, доповідач, який на трибуні, не дочув, що я сказав. Я ще раз скажу, скільки відсотків набрали кандидати на президентських виборах на славетній Буковині, в Герцаївському районі, де компактно мешкають українці румунської національності: Зеленський – 33 відсотки, Юрій Бойко – 29 відсотків, Юлія Тимошенко – 15 відсотків, Олег Ляшко – 7 відсотків, Петро Порошенко – 6 відсотків. Оце оцінка людей Буковини, де завжди був міжконфесійний спокій і міжнаціональна злагода.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

ПАПІЄВ М.М. Ви хочете цим законопроектом заборонити їм розмовляти їх рідною мовою.

ГОЛОВУЮЧА. Шановний пане Михайле! Ви дуже часто, іноді справедливо зауважуєте президії щодо необхідності дотримання норм Регламенту. Я хочу нагадати, що під час обговорення поправок мають бути не заяви про відсотки голосуючих, а обговорення виключно тіла поправки. Я вимикатиму мікрофон, якщо будуть ремарки не по тілу поправок.

Прошу визначатися щодо прийняття поправки 1304 в повному обсязі.

І надалі прошу тих, хто бере слово, говорити виключно по тілу поправок. Єдине виключення – Дуня Міятович.

«За» – 2.

Рішення не прийнято.

Поправка 1305. Народний депутат Подоляк. Будь ласка, вам слово як автору цієї поправки.

ПОДОЛЯК І.І. Прошу поставити цю поправку на голосування для її прийняття в повному обсязі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо прийняття поправки 1305 в повному обсязі.

«За» – 29.

Рішення не прийнято.

Поправка 1307. Народний депутат Нестор Шуфрич. Прошу.

ШУФРИЧ Н.І. Ось я читаю, що уповноважений має подавати щорічний звіт. Хочу, щоб наші громадяни зрозуміли, що йдеться про керівника органу центральної влади. Люди добрі, ви навіть не можете собі уявити, який апарат треба буде задіяти, щоб підготувати цей звіт! І за це все щастя мають платити наші громадяни, платники податків.

Водночас у нас ціна газу для населення вже майже в 1,5 разу більша, ніж ціна газу для промисловості. Такого ніколи не було за жоден день незалежності України! Виходить, що для наших олігархів газ має бути майже в 1,5 разу дешевший, ніж для наших громадян. Це неподобство і ганьба! А те, що робиться зараз тут, замість того, щоб вирішувати питання людей, у тому числі й щодо газу, є безвідповідально стосовно наших громадян.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Прошу визначатися щодо поправки 1307.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1312. Народний депутат Шуфрич. Будь ласка, вам слово.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую. Наша позиція логічна і послідовна. Ми вважаємо, що сьогодні витратити народні гроші на забезпечення і фінансування проблеми, яку влада сама вигадує, є не те, що безвідповідально, а саме не по-людськи. Замість того, щоб створити закон,

який об'єднав би наше суспільство, зняв би всі суперечності, ви розробили такий, який розколює наше суспільство, ще й пропонуєте забрати гроші в людей, які з цим не погоджуються, щоб проплатити те, чого вони не хочуть. До речі, саме з такими питаннями до мене звернулися люди під час зустрічей у Запоріжжі, на Донбасі. Вони мені говорили, в тому числі...

Веде засідання заступник Голови Верховної Ради України
СИРОЇД О.І.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати щодо поправки 1312.

«За» – 2.

Рішення не прийнято.

Поправка 1313. Народні депутати не наполягають.

Поправка 1314. Не наполягає.

Поправка 1315. Народний депутат Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Ідеться про призначення та звільнення Уповноваженого із захисту державної мови. Люди добрі! Шановні колеги! Невже це найголовніше питання, яке ми зараз маємо розглядати? Невже люди так добре живуть, що ми маємо розглядати питання звільнення та призначення уповноваженого, на якого держава має витратити десятки, а може й сотні мільйонів гривень? Звідки взяти ці гроші? Із кишень наших громадян. Замість того, щоб побудувати ще одну лікарню, допомогти онкохворим, збільшити фінансування на освіту, ми сьогодні цинічно забираємо в людей гроші, ще й проти їх волі, в чому я абсолютно переконаний, і витрачаємо їх на те, з чим вони не можуть погодитися.

Прошу поставити поправку на голосування.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати щодо поправки 1315.

«За» – 3.

Рішення не прийнято.

Поправка 1316. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Прошу повторити номер поправки.

ГОЛОВУЮЧА. Поправка 1316.

ШУФРИЧ Н.І. А що, всі погодилися з попередніми?
В продовження того, що я сказав перед цим...
А поправку 1315 також не враховано. Чому...

ГОЛОВУЮЧА. Ми щойно голосували поправку 1315. Зараз поправка 1316. Ви будете стосовно неї виступати?

ШУФРИЧ Н.І. Попередньо ми голосували поправку 1312, а зараз я прошу поставити поправку 1315.

ГОЛОВУЮЧА. Шановний народний депутате Шуфрич! Прошу вас уважно слухати головуючого на засіданні і не пропускати номери поправок, які оголошуються. Попередній ваш виступ і голосування відбувалися стосовно поправки 1315. Зараз поправка 1316. Прошу.

ШУФРИЧ Н.І. Ми повертаємося до логіки наших поправок. Мало того, що ми вже третій пленарний тиждень витрачаємо на цей законопроект, в той час, як у людей є нагальні питання щодо врегулювання їх життя, врегулювання тарифів. Є низка законопроектів, норми яких вимагають мораторію на підняття ціни на газ, комунальних послуг, а ми сьогодні розглядаємо цей законопроект, пропонуємо в майбутньому повісити на Кабінет Міністрів тягар щодо питання уповноваженого. Скажіть, будь ласка, невже наш уряд не повинен займатися іншими справами? Хоча ви знаєте, розумні люди сказали: слава Богу, що парламент до виборів Президента, фактично, не працює. Тому що ті рішення, які приймалися до розгляду цього законопроекту, є антинародними.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати щодо поправки 1316.

«За» – 8.

Рішення не прийнято.

Поправка 1317. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні громадяни України! Я собі уявляю шоу. У нас, як тільки подаються кандидатури на посади в НАБУ, САП, будь-куди, одразу починаються різні провокації. Ми створюємо ще одну можливість подивитися, як подаватимуться кандидатури на посаду уповноваженого. Скажіть, будь ласка, хіба це прикрашає нашу владу та імідж нашої країни? Хіба за це платять платники податків? Люди платять податки за краще життя, сподіваючись на те, що влада не дурістю займається, не розкрадає їхні гроші, а все-таки вболіває за забезпечення їхніх конституційних прав. А цей законопроект, навпаки, позбавляє конституційного права використовувати рідну мову, за всієї поваги до української мови як державної.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати щодо поправки 1317.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка 1318. Прошу голову комітету прокоментувати дану поправку.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Поправку 1318, яку враховано повністю, прошу врахувати редакційно, зменшивши термін подання кандидатури з 30 до 20 днів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати щодо поправки 1318.

«За» – 29.

Рішення не прийнято.

Поправка 1320. Народний депутат Подоляк.

ПОДОЛЯК І.І. Прошу в цій поправці слово «із» повернути до першої редакції і проголосувати за часткове врахування цієї поправки.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати щодо поправки 1320.

«За» – 28.

Рішення не прийнято.

Поправка 1322. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. І смішно, і грішно. Цитую: «Кандидатом на посаду Уповноваженого із захисту державної мови може бути рекомендовано громадянина України віком не менше 35 років на день подання, який має вищу освіту, володіє державною мовою...». А хто ж йому видасть сертифікат, якщо інститут ще не створений? Скажіть мені, хто видасть йому сертифікат, якщо не буде створений відповідний інститут уповноваженого? Тобто спочатку «телега, а коней нет».

Ви знаєте, цей законопроект є верховенством абсурду, безвідповідальності, антиконституційності, неповагою до наших громадян. Навіть ця норма статті ще раз показує, що законопроект витягли виключно заради виборів. Інша справа, що це не допомогло, тому що сьогодні люди вболівають не за те, якою мовою говорити, а...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Захист української мови, забезпечення її функціонування як державної жодним чином не пов'язані з виборами. Це все міфи, які намагаються розкрутити, щоб «збити» цей законопроект, але українці, думаю, не дадуть цього зробити.

Шановний колего Шуфрич! У розділі «Прикінцеві та перехідні положення» передбачається, що уповноважений призначається без сертифікату, бо володіння українською мовою фіксується іншими, чинними на сьогодні, законами України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Поправка 1323. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. У продовження теми. Люди добрі, що ми робимо? Ми обмежуємо права людей займати відповідні посади в Україні. Хочу нагадати, що навіть люстрація вже закінчилася, бо минуло п'ять років. Але за люстрацію ще хтось відповість у цій країні, тому що вона, я вибачаюся, призвела до кастрації в нашій країні захисту прав громадян. Привели людей, які поняття не мають, що таке державне управління. Більше того, професіоналів викинули. Одна справа – коли

людина приходить і запрошує професіоналів, інша – коли конкурентів позбавляються, ще й розумніших.

Тому я вважаю, що будь-яке обмеження є недоречним, антиконституційним. Пропонуємо вилучити статтю, якою обмежується можливість займати посаду.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка 1324. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Я вибачаюся, а що за формулювання: «була притягнута до відповідальності за порушення вимог цього закону»? Нам пообіцяли, що ніякої кримінальної відповідальності не буде.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. То її й немає.

ШУФРИЧ Н.І. Тоді як можна притягнути до того, чого немає? У даному разі говорите, що людина, яка була притягнута до кримінальної відповідальності щодо порушення цього закону, не може бути кудись там призначена. Де ж правда?

Я прошу наше суспільство бути дуже уважними та обережними. Мало того, що цей законопроект є антиконституційним, то він є ще й обманом.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего! Обманом є фраза, щойно вами сказана, про міфічну кримінальну відповідальність, оскільки в законопроекті немає жодних згадок про кримінальну відповідальність. Ця стаття звучить так, що кандидатом на посаду не може бути рекомендовано особу, яка була притягнута до відповідальності за порушення вимог цього закону. Слова «кримінальної» тут не існує, як і по всьому тексту законопроекту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу проголосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1325. Народний депутат Папієв. Прошу.

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Подивіться, яке блюзнірство відбувається під час розгляду цього законопроекту. Можете собі уявити, оця так звана коаліція, так звана більшість, яка сьогодні має в населення України підтримку менше 5 відсотків, ініціює норми законопроекту, щоб на посаду уповноваженого проводили лише їх кумів і вони самі визначали, хто може там бути, а хто ні.

Формулювання цієї норми звучить так: «брала участь у спробах запровадження офіційної багатомовності всупереч Конституції України і встановленій конституційній процедурі». А якщо в якійсь місцевості відповідно до Європейської хартії регіональних мов або мов меншин ця людина ініціювала проведення референдуму? Ви закладаєте норми, які мають подвійне тлумачення. Цей законопроект не має права на існування.

Прошу поставити поправку 1325 на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 24.

Рішення не прийнято.

Поправка 1326. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні колеги! Ну, я розумію, ми можемо сперечатися щодо кримінальної, адміністративної, політичної відповідальності. А тут яка відповідальність? Людина має позицію, що не суперечить Конституції України, і, можливо, претендуватиме на посаду. Хто вирішить її позицію? Це має зробити виключно суд. А в даному випадку ви пропонуєте передати функції суду незрозуміло кому, обмежити громадянина України в його конституційному праві отримати відповідну посаду. Я вважаю, що ця норма суперечить багатьом статтям Конституції і не може бути прийнята.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановна пані головуюча! Я хочу звернутися до пана Папієва, бо я не встиг прокоментувати попередню поправку колеги Пташник, щодо якої ви виступали, в якій пропонувалося виключити норму про те, що людина, яка брала участь у спробах запровадження багатомовності, не має права тут працювати. Після вашого наполягання цю норму повернуто до законопроекту. Таким чином, саме завдяки вам, люди, які, як ви кажете, хочуть організувати якісь місцеві референдуми, не матимуть права претендувати на цю посаду. Я не маю нічого проти цього, але декларації наших псевдоопозиціонерів насправді не відповідають їхнім діям.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати.

«За» – 3.

Рішення не прийнято.

Поправка 1327. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Пане Миколо, я тоді не розумію, чому поправку 1325 колеги Пташника враховано, а таку саму поправку Німченка – Шуфрича не враховано. Де логіка?

Наразі ми ставимо питання щодо підтримки нашої наступної поправки, яка стосується процедури призначення Кабінетом Міністрів України кандидатури на посаду уповноваженого. Я вже казав, що це питання є зараз недоречним і таким, яке розколює наше суспільство. Завантажувати цим питанням і Верховну Раду, і Кабінет Міністрів у той час, коли люди не мають коштів на сплату комунальних послуг, заборгованість становить уже близько 80 мільярдів, і за 2,5 місяця...

ГОЛОВУЮЧА. Шановні колеги! Народний депутат Пташник – жінка, особа жіночої статі. Звертаю вашу увагу, що за українським правописом жіночі прізвища не відмінюються за відмінками. Думаю, законопроект про державну мову стане вам в нагоді (*Оплески*). Ви зможете опанувати відмінки в українській мові.

Поправка 1328. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Поправка знову стосується процедури призначення Кабінетом Міністрів України. Я, безумовно, поважаю всіх своїх колег, у тому числі й колегу Пташник, яка вносить свій вклад у прийняття цього законопроекту. Не з усім я погоджуюся, але колеги як народні депутати України використовують своє конституційне право, і вона також його використовує.

Тоді скажіть, будь ласка, чому ви позбавляєте громадян України, які не мають можливості бути присутніми в цій залі, права використовувати різну мову в усіх сферах життєдіяльності, вимагаєте ще й платити за це шляхом сплати податків? Я вважаю, це не по-людськи і суперечить Конституції.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1329. Народний депутат Подоляк. Не неполягає.

Поправка 1330. Народний депутат Шуфрич.

ШУФРИЧ Н.І. Прошу передати слово Німченку.

ГОЛОВУЮЧА. Народний депутат Німченко виступає щодо поправки 1330.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Ідеться про призначення особи на посаду, яка володітиме повноваженнями, включаючи залучення поліцейських структур стосовно громадян, щоб зобов'язувати їх розмовляти українською мовою. Щоб мені хто не говорив, почитайте статтю 53 цього законопроекту і статтю 23 Закону України «Про Національну поліцію». Не видумуйте! Ви скажіть людям правду, не брешіть, будь ласка, що немає ніякої відповідальності. Почитайте. Ідеться про штрафні санкції в розмірі 6-8 тисяч гривень, коли розмір пенсії становить 1900 гривень.

Шановний доповідачу, що ви тут несете? Ідеться про життя людей.

Дайте ще 15 секунд.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голосувати.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Поправка 1331. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я хочу звернути вашу увагу на одну обставину – стосовно змісту цих норм. Подивіться, про що йдеться. Та ці питання вирішені у законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про центральні органи виконавчої влади». Там чітко визначено, хто, коли і як призначає на посади. Навіщо ви дублюєте? Зрозуміло навіть, щоб надати ваги і забалакати зміст цих норм, які в багатьох випадках мають репресивний характер стосовно простих громадян.

Я хочу сказати конкретно доповідачу: 41 стаття передбачає регулювання відносин виключно українською мовою. Ви чуєте, 41 стаття. Тому я хотів би, щоб, коли ви посилаєтеся на інформацію, володіли цим змістом і казали правду.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 9.

Рішення не прийнято.

Поправка 1332. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Я зачитую цю норму: «Кабінет Міністрів України призначає на посаду Уповноваженого із захисту державної мови кандидата, який набрав найбільшу кількість голосів». Шановні, навіть першокласник знає, що ця норма уніфікована в усьому законодавчому масиві.

Проте тут я вам хочу сказати одне. Як я вже казав, 41 стаття регулює відносини. Щоб ви знали, норми працюють у часі і просторі. Так ось у просторі це приниження російськомовних громадян та представників інших національних меншин, коли встановлюється, що державна мова діє всюди, за винятком спальні і кухні в окремій ізольованій квартирі. Якщо інші якісь ви знайдете і назвете зараз правовідносини публічні, тоді я знімаю свої слова. Але ви не назвете...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Поправка 1333. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Ми, знову-таки, просимо виключити цю норму, виходячи якраз з тих позицій, що на сьогодні це все уніфіковано. А белетристика, яка застосовується авторами законопроекту, які виокремлюють «захист державної мови» втретє, не може бути допущена.

Шановні колеги, скажіть: де є реальна загроза державній мові? Чому застосовується спроба вказувати «захист державної мови»? Від кого і в яких випадках? І що означає «реальна загроза захисту державної мови»?

А про те, що йдеться про смерть інших мов в Україні, то це однозначно так. І Конституція якраз визначає, прочитайте статтю 10. Я просив би, щоб ми діяли...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1334. Народний депутат Німченко. Прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Тут, знову-таки, інститут уповноваженого. У нас на сьогодні уже стільки уповноважених, у тому числі від громадянських організацій, що не знаємо кого і коли слухати. Невже незрозуміло, що оце засмічення законодавчого масиву в Україні не може привести ні до чого, крім схоластики і броунівського руху щодо застосування норм.

Ми вважаємо, це питання треба виключити взагалі. Це повинно вирішуватися в робочому порядку з посиланням на положення законів «Про Кабінет Міністрів України» і «Про центральні органи виконавчої влади», які є і діють на сьогодні. Ми вважаємо, що ця інституція і процедуральні виписані норми про припинення повноважень не мають відношення до цього законопроекту, він цього не потребує, тим більше він...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 9.

Рішення не прийнято.

Поправка 1335. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Прошу передати слово колезі Папієву.

ГОЛОВУЮЧА. Відхилені поправки можуть озвучувати лише автори поправок.

ПАПІЄВ М.М. Цю поправку враховано.

ГОЛОВУЮЧА. Це відхилена поправка. Перепрошую, у мене неправильно виділено.

Народний депутат Папієв. Прошу.

ПАПІЄВ М.М. Я прошу головуючу уважніше дивитися в таблицю, щоб не вводити в оману народних депутатів України і тих громадян, які дивляться по телевізору або слухають по радіо хід пленарного засідання Верховної Ради України.

Шановні колеги! Якась дикість у цій статті. Є Закон «Про Кабінет Міністрів України», яким чітко і ясно встановлюється, що рішення Кабінет Міністрів приймає більшістю голосів присутніх. Ви берете і виписуєте в цьому законопроекті якусь абсолютно недолугу норму: за якого подали найбільшу кількість голосів. Шановні, що ви взагалі робите? Ви, як той слон в порцеляновій лавці, топчетесь по вже діючому законодавству України. Бажаю вам схаменутися, і щоб у бажанні щодо призначення якогось свого кума, все-таки, брав верх здоровий глузд над якимись своїми шкурниками.

Прошу поставити цю поправку на підтвердження.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка 1336. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Я дуже вдячний колезі Білозір, яка застосувала дуже влучно термін «каральний механізм» відносно цього законопроект. Колего, я вам дуже вдячний.

А тепер я хочу сказати стосовно того, як намагаються автори законопроекту приховати в оцих процедурних копанках, які вони натворили, його істину і значимість у частині встановлення контролю над іншими мовами, їх дискримінації. Ми вважаємо, що всі питання проти уповноваженого повинні бути зазначені не в цьому законопроекті. Це має вирішуватися в установленій, уніфікований спосіб, як це вже є в законодавчій системі України. Не робіть додаткової інституції, не отримавши даних від Рахункової палати. У законопроекті ви не зазначили його кошторис.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Народний депутат Білозір. Репліка, 1 хвилина.

БІЛОЗІР О.В. Колего, Німченко, я рада, що ви уважно слухаєте все, що говориться в залі. Але фраза щодо каральності стосувалася саме вашої фракції, яка під час своїх коментарів цей законопроект намагається перетворити на каральний. А ми говоримо, власне, про те, що він імплементує виключно конституційну норму нашої Конституції: наші функції, обов'язки, можливості, виписані саме в ній, ми розвиваємо і захищаємо. До відома.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Поправка 1337. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Я хочу акцентувати увагу на кількості присутніх колег народних депутатів у залі під час обговорення такого важливого законопроекту.

Подивіться, яка пропонується норма: «наявності медичного висновку про неможливість виконувати обов'язки за станом здоров'я». Про який стан здоров'я йдеться? Якщо ви маєте на увазі психологічний чи психічний стан здоров'я, це одне, якщо інші фізіологічні недоліки, це інше. Тому на сьогодні законодавчі процедури щодо конкретної посади не передбачають визначення на медичному рівні, чи може

бути уповноважений за станом здоров'я міністром, чи ні. Ви розумієте, про що йдеться! Для неюриста ця норма є не те, що незрозумілою, а виглядає глибоко.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка 1338. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Стосовно порушення вимог щодо несумісності.

Що таке несумісність? У правовому визначенні несумісність має два напрями: неможливість виконувати ті чи інші дії за своїм станом здоров'я та за своїм громадянським станом і таке інше.

Тому я хотів би, щоб ми не повторювали, не дублювали те, що написано в інших законах. Ми вважаємо, що уповноважений – це не та особа, щодо якої може застосовуватися запропонована норма. Вважаємо за необхідне виключити ці положення, вони не несуть ніякого смислового, тим паче правового навантаження.

Спасибі.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1339. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Шановна колега в репліці казала, що не йдеться про каральні механізми. То я вам цитую: «Повноваження Уповноваженого із захисту державної мови припиняються у разі притягнення до відповідальності за порушення вимог цього закону». Оце і є каральні санкції. Каральні санкції – це не в клітці возити, як Пугачова. Адміністративні санкції і є каральним механізмом.

Тому я хотів би, щоб ми розуміли і знали, що каральні санкції є, просто доповідач про це умовчує. Я вам кажу конкретно статті, якими встановлюється відповідальність: якщо порушення першочергове, то 4 тисячі, і так далі – аж до 8 тисяч. Оце є кара в адміністративному порядку, причому з залученням поліцейських структур. Що тут незрозуміло? Ми вважаємо, що це підлягає виключенню.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1340. Народний депутат Пташник. Не наполягає.

Поправка 1342. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. 1341.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, поправка 1341.

НІМЧЕНКО В.І. Тоді дайте 1 хвилину.

Шановні колеги! Знову тут ми стикаємося з тим, що повноваження припиняються у разі участі у спробах запровадження офіційної багатомовності всупереч Конституції України і встановленій конституційній процедурі. Це все видумка. Конституція, навпаки, підтримує багатомовність. Прочитайте статті 10 і 11 Конституції, де прямо сказано, що держава сприяє розвитку самобутності всіх нацменшин України, розвитку їх поведінки, традицій. Почитайте, про що йдеться у пункті 6 частини дванадцятої. Безперечно, це антиконституційно. Але, блефуючи...

ГОЛОВУЮЧА. Поправку 1341 враховано. Ви наполягаєте на її підтвердженні? (*Шум у залі*). Я хочу зрозуміти, а також, щоб глядачі і слухачі зрозуміли, що ви поправку 1341, авторами якої є ви і народний депутат Шуфрич, яку враховано, зараз вимагаєте зняти.

Прошу голосувати.

«За» – 6

Рішення не прийнято.

Поправка 1342. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Пані головуюча, треба застосовувати ту процедуру щодо виключення поправки, зняття і таке інше, яка передбачена Регламентом.

Проте хочу сказати стосовно пункту 7 частини дванадцятої. Подивіться, що пропонується: «набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього». Шановні колеги! Та це на першому курсі знають студенти неюридичного факультету, що обвинувальні вироби

за своїми діями і статусом є навмисними чи за необережності. Тому світова практика каже, і в нас є законопроекти, які визначають, що людина, яка ненавмисно скоїла делікт, який підпадає під кваліфікацію «кримінальне правопорушення», не може бути обмежена в професійній діяльності.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1343. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Коли ми говоримо про громадянство України і про таку особу як уповноважений, який покликаний захищати державну мову, ви тільки подумайте, хто такий Уповноважений із захисту державної мови? За наявності в нас поліцейських структур, спеціальних прокуратур, Генерального прокурора, в який спосіб має він захищати українську мову?

Слово «захист» передбачає активні дії. Тому, коли ми говоримо, що для здійснення активних дій допускається громадянин, ми виходимо з того, що він є громадянином України. Якщо він не є громадянином України, а завезений варяг, то не може бути уповноваженим. Виходячи з цього, цю норму має бути виключено взагалі. Априорі не можна допускати таких ситуацій, точніше, інсинуацій з боку...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1344. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Ідеться про те, що повноваження уповноваженого припиняються у разі оголошення його померлим. Треба розібратися в цій ситуації. Давайте вести мову про живих. Ви подивіться, у скількох міністерствах немає міністрів. По два, по три роки міністерства без міністрів, і це проблема! У нас виконувачі обов'язків міністрів: екології та природних ресурсів, аграрної політики та продовольства, охорони здоров'я.

Тому, ми вважаємо, що цю норму має бути виключено. Узагалі не можна допускати такої ситуації. Ви можете собі уявити, що уповноваженого, щоб оголосити його померлим, треба чекати, мінімум, шість місяців. Прошу виключити.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1345. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я вже казав, що ми, по суті, переходимо на рейки феодалного суспільства, феодалного правового регулювання відносин, в ті часи, коли було, щоб ви розуміли, так, що можна робити лише те, що передбачає феодал у своєму законі. На жаль, по цій стежі пішли й наші ініціатори цього законопроекту: ускладнюють законопроект такими нормами, які не мають ніякого навантаження, щоб його прийняти, виходячи з реальних обставин.

Тому ми вважаємо, що і в цій частині треба виключити, бо до інституції уповноваженого це не можна відносити. Давайте тоді до начальника ЖЕКУ це спустимо чи начальника гаража, і все.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу голосувати.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Поправка 1346. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! «Опозиційна платформа – За життя». Я хочу так, щоб розуміли, про що йдеться. Пропонується Уповноваженого із захисту державної мови визнати недержавним службовцем, але разом з тим надати йому статус міністра. Ну, тоді запишіть, що уповноважений є політичною особою, і на неї не розповсюджується трудове законодавство. Ви це знаєте? Якщо не знаєте, почитайте закони, і ви там знайдете, що не поширюється на міністрів. А ви пишете: «Посаду Уповноваженого із захисту державної мови за умовами оплати праці й соціального забезпечення прирівняно до посади міністра». Ми вже знаємо зарібок міністра Коболева, нібито міністра. Скажіть, будь ласка, чим він відрізняється? Усе, що ви пишете, від лукавого. Просимо...

ГОЛОВУЮЧА. Депутате Німченко, до вашого відома пан Коболев не є міністром, він є головою державної компанії.

Прошу голосувати.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1347. Народний депутат Писаренко наполягає.

Увімкніть мікрофон.

ПИСАРЕНКО В.В. Дякую. Ще раз хочу зазначити суть моїх поправок стосовно Уповноваженого із захисту державної мови. Незважаючи на те, що в цілому законопроект спрямований проти українців і проти всіх тих, хто живе в Україні, тому що багато чого нав'язують, і, думаю, Конституційний Суд потім встановить неконституційність цих норм, хочу зазначити, що знову створюють бюрократичні структури, які знову опікуватимуться досить розмитими питаннями, і знову процвітатиме корупція. Тому що уповноважений створюється для певних функцій, які не дуже важливі: подає пропозиції Кабінету Міністрів, забезпечує моніторинг, розглядає скарги фізичних осіб, а потім складає протоколи та застосовує стягнення у випадках, встановлених законом, контролює чиновників, як вони використовують українську мову. Тобто створюється орган над всіма державними органами, який контролюватиме, як люди використовують мову.

Шановні, зупиніться! Не створюйте бюрократичного апарату для того, щоб контролювати...

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего Писаренко! Дуже часто наша риторика не відповідає змісту поправок. Тому що ви пропонуєте виключити статтю 48 «Вимоги щодо несумісності з посадою Уповноваженого із захисту української мови» (*Шум у залі*). У своїй поправці ви пропонуєте цю статтю виключити. Ми говоримо по суті поправок. Якщо ми виключимо, то це і буде сприяти

корумпованості уповноваженого, оскільки уповноважений здійснює ряд важливих функцій щодо захисту державного статусу української мови. Держава має бути зацікавлена, щоб він займався на своїй посаді лише державними завданнями. Тому вимогу про несумісність члени комітету залишили, а вашу поправку відхилили.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1347.

«За» – 4.

Поправка 1348.

Будь ласка, пане Німченко, вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Безперечно, рудиментними є і орган, і сам уповноважений, а тим більше те, що написано в тексті. Ви тільки почитайте: «щодо несумісності з посадою Уповноваженого із захисту державної мови». У попередньому пункті також писали: «порушення вимог щодо несумісності». Що не суміщати? Хто він такий, що це за орган? Яке він має навантаження, окрім репресивного характеру? Будь-які дії, спрямовані на обмеження волевиявлення і свободи, в тому числі щодо мови, є ні що інше, як репресії. А він матиме у своєму розпорядженні ще й опричників, які працюватимуть у кожній області, складатимуть протоколи, починаючи з кав'ярень, лазень, зібрань за національною ознакою. Тому ми вважаємо за необхідне цю норму виключити.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Прошу визначатися щодо поправки 1348.

«За» – 1.

Рішення не прийнято.

Поправка 1350. Народний депутат Німченко. Прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Коли пішла мова про представницький мандат і все інше, хотів би почути від доповідача, хто перед тим, як подати на розгляд до Верховної Ради цей законопроект, прораховував затрати на введення його в дію? Суб'єкт права законодавчої ініціативи обов'язково має дати матеріальні обґрунтування, скільки коштуватиме цей

законопроект для України. І я впевнений, що цього ніхто не прорахував. Де брати ці гроші? Скільки це гривень? Який механізм, починаючи з формування фонду заробітної плати і закінчуючи матеріальною базою? У вас цього немає і апіорі не може бути, тому що законопроект підготовлений через пень-колоду.

Просимо виключити.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Суть поправки, про яку говорив колега Німченко, така: пропонується виключити слова «уповноважений не може:». З нашої точки зору, виключати ці слова нелогічно, оскільки далі йдуть пункти, які передбачають вимоги щодо несумісності з посадою Уповноваженого із захисту української мови, тому комітет не підтримав цієї поправки.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Рухаємося... А, голосуємо за цю поправку.

Прошу визначатися щодо поправки 1350.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1351. Народний депутат Німченко. Прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Я прошу шановного доповідача все-таки дати відповідь на питання щодо фінансування, оскільки в наступних поправках ідеться саме про це. І якщо цей державний інститут не забезпечений фінансово, якщо це не передбачено в бюджеті, то питання про його створення взагалі не може бути предметом розгляду у сесійному залі Верховної Ради. Дайте конкретну відповідь, будь ласка. Не відступайте, не викручуйтеся. У проекті немає. Тоді, де є? Скільки він коштує?

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ми дійдемо до цього пункту. Зараз я наполягаю йти за поправками. Думаю, колего Німченко,

кошти, які ви витрачаєте заради затягування цього законопроекту, ставлячи на підтвердження поправки, за які голосують від двох до чотирьох людей, і на забезпечення вашої діяльності, значно більші, ніж ті кошти, які підуть на створення зовсім невеликого апарату уповноваженого, який складатиметься з декількох людей для захисту української мови, і це буде передбачено в бюджеті.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1351.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Поправка 1352. Народний депутат Німченко. Прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я стосовно статусу уповноваженого. Ми вимагаємо виключити цю позицію з цієї статті, як і взагалі всю статтю законопроекту. Ми просимо врахувати обставину, що йдеться про новостворюваний у майбутньому державний орган, який не має обґрунтування щодо оплати праці. То, як же він має працювати. Ви повинні були подати до залу Верховної Ради, мінімум, головуючому, кошторис, і в що це виливається для платників податків. Ось і все. А казати, що потім будуть надані прорахунки... Ви нам тут чотири дні розказували, що немає ніякої кари, а я посилався на статті законопроекту.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1352.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1354. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Поправка 1353.

ГОЛОВУЮЧА. Вона врахована комітетом.

НІМЧЕНКО В.І. Я хочу сказати стосовно того, що враховано, а що не враховано. Якщо йдеться про врахування даної поправки, то автори законопроекту мають розуміти, що входження до складу органу наглядової ради на сьогодні розділяє людей на власників і не

власників підприємств і таке інше. Писати в законопроекті так невмотивовано норму, з точки зору процедур і механізму законотворення, щонайменше не відповідає реаліям.

Тому ми вважаємо, що цю норму потрібно виключити, бо вона нічого не дасть, бо це не можна перевірити в установленому процедурою порядку, який є. Процедури виписані і передбачені...

ГОЛОВУЮЧА. Поправка 1354.

Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Тепер стосовно партійності уповноваженого. Я хочу сказати, що ми просимо виключити цю норму, тому що цей орган вважаємо рудиментним, а уповноважений за своєю суттю, діяльністю є шкідливим для суспільства, оскільки діє поза межами Конституції, навіть більше, всупереч конституційним приписам. Статті 10 і 11 однозначно і беззастережно захищають права громадян щодо використання мови як державної та інших мов.

Я хочу ще раз сказати: не посилайтеся на рішення Конституційного Суду 1999 року. Там чітко сказано, що регулюється в питаннях, де працюють державні органи або органи місцевого самоврядування. Почитайте, будь ласка. Ви це все бачите.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. У цій поправці колега Німченко і Шуфрич пропонують виключити норму про те, що уповноважений не може бути членом політичної партії. Це було принципове питання для членів комітету. Спроба колег Німченка і Шуфрича політизувати цю посаду нашим комітетом була відхилена. Прошу цю поправку не підтримувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка 1355. Народний депутат Писаренко. Будь ласка, вам слово.

ПИСАРЕНКО В.В. Дякую. Мої поправки стосуються знищення цього інституту. У своїй поправці я пропоную прибрати наглядовий контролюючий орган, який ви створюєте у вигляді Уповноваженого із захисту державної мови, а саме його секретаріат. Тут не зазначається, скільки працюватиме людей, тому я переконаний, що знову створюється велика бюрократична машина, функціонал якої слідкувати не лише за працівниками державних органів – хто і як використовує українську мову, а й за юридичними особами, про що йдеться далі у цій статті. Буде вестися контроль за тим, наскільки правильно люди використовують українську мову, норми цього закону. Тобто, якщо законопроект буде прийнятий у цій редакції, відповідно ми отримаємо наглядовий контролюючий орган, який наглядатиме за всіма державними службовцями, а це мільйони людей. Я вас прошу, схаменіться! Подивіться, що ви створюєте.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Хочу сказати, що Кабінет Міністрів визначатиметься щодо штатного розкладу секретаріату уповноваженого. Після того він розрахує, скільки грошей для цього потрібно. Ми передбачали, що це має бути небагато грошей. Уповноважений повинен бути незалежним і мати свій секретаріат, який забезпечуватиме його роботу. Структуру секретаріату уповноваженого затверджує уповноважений, про що чітко далі сказано, а штатний розпис та кошторис – керівник секретаріату уповноваженого за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Поправка 1356. Народний депутат Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Насамперед хочу сказати, що це не лише наглядовий, а й адміністративно-репресивний орган, який, ще раз наголошую, створюється навмисно для того, щоб викоринити російську мову і мови національних меншин – не більше і не менше. І не треба прикриватися латентними нормами, які ви потихеньку

закладаєте, і тут публічно стверджуєте, що ніякої відповідальності немає. Та у нас є адміністративна відповідальність, яка за своїми санкціями є більш тяжкою, ніж за окремі кримінальні дії.

Тому я хотів би, щоб ми все-таки виходили з того, що вся інституція уповноваженого, включаючи керівника секретаріату та інших, є антиконституційним органом, який окрім...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1356.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка 1357. Народний депутат Писаренко. Будь ласка.

ПИСАРЕНКО В.В. Знову повертаюся до існування такої інституції, як секретаріат Уповноваженого із захисту державної мови і самого уповноваженого. Щоб не було ні в кого жодних сумнівів, ця інституція здійснюватиме державний контроль за застосуванням державної мови не лише державними і комунальними організаціями, установами і підприємствами, а й громадськими об'єднаннями, політичними партіями, юридичними особами, їхніми посадовими особами. Тобто створюється надструктура незалежно від форм власності, яка контролюватиме, яким чином використовується українська мова як державна в цих організаціях.

Враховуючи те, що в цілому в тілі законопроекту дуже багато норм, які мають обов'язковий характер, створюється надструктура, яка не лише контролюватиме, а й ще матиме право виписувати певні протоколи, надавати рекомендації і висновки навіть іноземним лідерам, які виступають щодо української мови.

Тому, шановні автори, прошу вас подивитися на це...

ГОЛОВУЮЧА. Це була поправка народного депутата Ірини Луценко. Поправку комітет врахував.

Прошу визначатися щодо врахування цієї поправки в повному обсязі на вимогу народного депутата Писаренка. Прошу голосувати «за».

«За» – 29.

Рішення не прийнято.

Поправка 1358. Комітет її відхилив.
Народний депутат Німченко. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. «Опозиційна платформа – За життя». Шановні колеги! Саме виходячи із боротьби за життя, хочу довести до вашого відома, що ця інституція, як попередньо сказав мій колега, є репресивним органом. Ви подивіться, що це за орган, який створюється уповноваженим на своє бачення. Ну, я вам скажу, Берія і НКВС відпочивають.

Справа в тому, що цей орган працюватиме спільно з поліцією. Уповноважений, наділений повноваженнями застосовувати санкції, сам створюватиме делікти, які тягнуть за собою адміністративну відповідальність. Це біда, якої ми ще не знали. Ця норма була в Адміністративному кодексі України, який діяв до 1927 року. Візьміть почитайте, ви там побачите, як контролювали...

ГОЛОВУЮЧА. Колеги, прошу визначатися щодо поправки 1358.

«За» – 3.

Рішення не прийнято.

Зараз буде остання поправка, яку ми розглянемо на ранковому засіданні.

Поправка 1361. Народний депутат Німченко. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Поправка 1360.

ГОЛОВУЮЧА. Поправку 1360 враховано.

НІМЧЕНКО В.І. Враховано? А мою 1361.

ГОЛОВУЮЧА. А вашу поправку 1361 не враховано. Будь ласка, вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я хочу зараз сказати стосовно доповідача. Ви розумієте, що ми не на базарі, на Подолі. На запитання народного депутата щодо кошторису на утримання секретаріату, бо ви пишете про штатний розклад, доповідач відповідає, що небагато.

У тому краю, в тому краю або на пагорку – оце так називається на Черкащині те, що ви несете з трибуни як доповідач.

Питання структури, чисельності секретаріату – це окрема норма, окреме положення. Почитайте, вивчіть уніфіковані норми, які діють у нас, в Україні. Ми просимо виключити цю норму. Не смішіть людей, бо це буде предметом ревізії, і тоді, я думаю, ви це...

ГОЛОВУЮЧА. Голова комітету наполягає на коментарі. Прошу.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Так, я несу з цієї трибуни, шановний колего Німченко, світле, добре, вічне і любов до української мови, яку я хочу привити вам, щоб ви так сильно з нею не боролися.

Я вже давав відповідь на це запитання, що Кабінет Міністрів після того, як ми приймемо цей законопроект, а ми його приймемо, як би ви не сумнівалися, визначить кошторис, який буде внесений до держбюджету наступного року.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 1361.

«За» – 3.

Рішення не прийнято.

Шановні колеги! Відповідно до Регламенту Верховної Ради України ранкове засідання оголошується закритим. О 16 годині ми продовжимо нашу роботу над проектом Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Розпочнемо вечірне засідання з розгляду поправки 1362 народних депутатів Німченка і Шуфрича. Прошу всіх бути в сесійному залі о 16 годині.

Дякую.